

Työryhmämuistio MMM 2003:14

**Kananmunien tuotantostrategia:
Uusiin tuotantomuotoihin
siirtyminen vuonna 2012
Loppuraportti**

Helsinki 2003

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 7.8.2002 työryhmän laatimaan suomalaiselle kananmunasektorille tuotantostrategian.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin maatalousneuvos Taina Vesanto ja varapuheenjohtajaksi maatalousylitarkastaja Pekka Sandholm maa- ja metsätalousministeriöstä. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin Timo Kaunisto Siipikarjaliitosta, toimitusjohtaja Jan Lähde Suomen kananmuna-pakkaamoiden yhdistys ry:stä, Sanna Muurama Siipikarjaliitosta, Bo Storsjö Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista ja kotieläinasiainasiamies Sami-Jussi Talpila Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitosta. Työryhmän jäseneksi määrättiin maa- ja metsätalousministeriöstä ylitarkastaja Ahti Hirvonen. Työryhmän sihteeriksi määrättiin ylitarkastaja Juha Ylä-Autio maa- ja metsätalousministeriöstä.

Ministeriön henkilöstömuutoksista johtuen ylitarkastaja Marjatta Jokela on toiminut Ahti Hirvosen sijaisena ja työryhmän sihteerinä on toiminut ylitarkastaja Vesa Kiskola 1.10.2002 alkaen. Työryhmä kutsui pysyväksi asiantuntijaksi ylitarkastaja Tiina Pääskyn maa- ja metsätalousministeriöstä. Lisäksi harjoittelija Jussi Joutsiniemi avusti työryhmää.

Työryhmän tuli valmistella ehdotuksensa huhtikuun 2003 loppuun mennessä, maa- ja metsätalousministeriö jatkoi 11.4.2003 työryhmän toimikautta kesäkuun loppuun 2003.

Työryhmä kokoontui 13 kertaa. Asiantuntijoina työryhmässä kuultiin toimitusjohtaja Heikki Harismaata, Scanegg Suomi Oy:stä, asiamies Niko Pullia, Päivittäistavara-kauppa Ry:stä, elintarvikeasiantuntija Riitta Tainiota Kuluttajaliitosta, eläinlääkintöneuvos Pirkko Skutnabbia ja eläinlääkintötarkastaja Minnammi Mikkolaa, maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta, toiminnanjohtaja Risto Rydmania, Suomen Eläinsuojeluyhdistyksestä, Helena Telkärantaa Animalia Ry:stä, sekä maatalousneuvos Esko Juvosta ja ylitarkastaja Hannu Porkolaa maa- ja metsätalousministeriöstä.

Suoritettuaan toimeksiantonsa mukaiset tehtävät työryhmä jättää kunnioittavasti raporttinsa maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 17. kesäkuuta 2003

Taina Vesanto

Timo Kaunisto

Jan Lähde

Sanna Muurama

Bo Storsjö

Sami-Jussi Talpila

Marjatta Jokela

Pekka Sandholm

Vesa Kiskola

TIIVISTELMÄ

Euroopan yhteisössä hyväksyttiin vuosina 1998 ja 1999 direktiivit, joiden tavoitteena on parantaa munivien kanojen hyvinvointia ja terveyttä. Direktiivien toimeenpanemiseksi annetulla valtioneuvoston asetuksella kielletään Suomessa munivien kanojen pitäminen varustelemattomissa häkeissä vuoden 2012 alusta alkaen. Tämän työryhmän tehtävänä oli tarkastella niitä keinoja, joilla suomalainen tuotanto voi hallitusti sopeutua tähän tilanteeseen.

Työryhmän mukaan kananmunien tuotantotavoitteena tulee jatkossa olla omavaraisuus, joka turvaa ensisijaisesti kotimaisten kuorimunien riittävyyden kausivaihtelu huomioon ottaen. Työryhmän mielestä tavoitteena tulee myös olla kannattava ja kilpailukykyinen perheviljelmiin perustuva tuotantorakenne, mikä mahdollistaa kestäväällä tavalla tuotettujen kananmunien monipuolisen tarjonnan.

Kananmuna-alan rakennekehitys jatkuu todennäköisesti nopeana seuraavat kymmenen vuotta. Lähes 90 prosenttia tuotantokapasiteetista eli 2,8 miljoonaa kanapaikkaa joudutaan rakentamaan kokonaan uudestaan tai uusimaan merkittävältä osin vuoteen 2012 mennessä. Työryhmä katsoo, että investointien painottumista muutama vuoteen ennen muutoksen voimaantuloa tulee kaikin mahdollisin tavoin välttää. Siksi työryhmä ehdottaa, että investointitukea myönnettäisiin EU:n direktiivin mukaisten tuotantotapojen laajennus- ja uusintainvestointeihin vuoden 2004 alusta siten, että laajennukset ja uusinvestoinnit lattiakanaloiden lisäksi myös virikehäkkeihin ovat mahdollisia. Edelleen työryhmä esittää, että investointitukea myönnettäisiin myös näihin tuotantotapoihin soveltuvien nuorikoiden kasvatukseen.

Voimakkaasta rakennekehityksestä ja muista tehostamistoimista huolimatta maataloustuotanto Suomessa tarvitsee erityisjärjestelyjä kannattavuuden turvaamiseksi. Kansallista tukea maksetaan Etelä-Suomessa ns. 141-tukena ja pohjoisilla alueilla pohjoisena tukena. Työryhmä pitää kansallista tukea keinona, jolla voidaan hallitusti edesauttaa elinkeinon sopeutumista uuteen tilanteeseen. Työryhmä ehdottaa, että EU:n direktiivin mukaisille tuotantotavoille maksettaisiin jatkossa kansallista lisätukea. Samoin, mikäli neuvoston maaseudun kehittämisasetuksen nojalla eläinten hyvinvoinnin edistämisen tukijärjestelmä hyväksytään uudistuksessa, se otetaan munivien kanojen osalta käyttöön mahdollisimman pian.

Siipikarjan yleinen terveystilanne on Suomessa erittäin hyvä. Työryhmä pitää hyvän terveystilanteen säilyttämistä jatkossakin ensiarvoisen tärkeänä. Kansallisen salmonellavalvontaohjelman jatkuminen Suomessa on edelleen varmistettava. Kananmunien turvallinen laatu, jäljitettävyys, koko tuotantoketjun toiminnan laatu sekä eläinten hyvän terveystilanteen säilyminen tulee jatkossakin korostua ja olla perusta suomalaisen tuotannon kilpailukyvyille.

Nykyiset tutkimusmäärärahat tulisi kohdentaa uusien tuotantomuotojen tekniikan ja ruokinnan tutkimukseen. Neuvonnassa tulisi painottaa kansainvälisyyttä ja tutkimustulosten hyödyntämistä ja soveltamista Suomessa tilatasolla. Työryhmä toteaa myös, että vuoteen 2006 mennessä kaikkien kananmunantuotannon tuotantoketju, siitoseläinten tuottajista munittajiin, tulee saada järjestelmällisen laatutyön piiriin. Koulutuksessa tulee panostaa riittävän ammattitaitoisen työvoiman saamiseen alalle sekä uusien tuotantomuotojen opetukseen. Kananmunien menekinedistämässä tarvitaan jatkossakin julkista rahoitusta. Lisävaroja tarvitaan uusien tuotantotapojen (paremman eläinten hyvinvoinnin) mukaan tuotettujen kananmunien tunnetuksi tekemiseen ja menekinedistämiseen.

	Sivu
1. JOHDANTO	5
2 KANANMUNIEN TUOTANTO JA MARKKINAT	6
2.1 Kanamunien tuotanto maailmalla ja EU:ssa	6
2.2 Tuotanto ja tuotantoennuste Suomessa	7
2.2.1 Tuotantoketju	7
2.2.2 Kanamunien tuotanto	8
2.2.3 Tuotantorakenteen kehitys	10
2.2.4 Tuotannon alueellinen rakenne	13
2.2.5 Tuotantomenetelmät	14
<i>Tuotantomenetelmät EU:ssa</i>	14
2.3 Markkinat maailmalla ja EU:ssa	16
2.4 Markkinat Suomessa	17
2.4.1 Kuorimunien markkinat	17
2.4.2 Pakkaamot ja sopimustuotanto	18
2.4.3 Munavalmistemarkkinat	19
2.4.4 Kanamunien jäljitettävyys ja merkintä	20
2.4.5 Vienti ja tuonti	20
2.5 KANANMUNANTUOTANNON KANNATTAVUUS	21
2.5.1 Kanamunantuotannon kannattavuuden perustekijät ja kehittyminen Suomen EU-jäsenyyden aikana	21
2.5.2 Tuotantotapojen taloudellinen arviointi	24
3. KANOJEN TERVEYS JA HYVINVOINTI	26
3.1 Kanojen pitoa ja hyvinvointia koskeva eläinsuojelulainsäädäntö	26
3.1.1 Kanoja koskevat eläinsuojeluvuorot	26
3.1.2 Häkkikanadirektiivi 1999/74/EY	26
3.2 Tilanne muissa EU-maissa	27
3.2.1 Varustelemattomat häkit	27
3.2.2 Varustellut häkit	27
3.2.3 Tilavaatimukset	27
3.3 Kanojen hyvinvointi ja terveys	28
3.3.1 Eri tuotantomenetelmien vertailu	28
3.3.2 Tuotantomenetelmän vaikutus kanojen hyvinvointiin	29
3.4 Kanojen terveystilanne Suomessa	29
3.5 Valmisteilla oleva muu EY-lainsäädäntö	30
3.5.1 EY:n zoonosilainsäädäntö	30
4. MAATALOUSPOLIITTISET TOIMENPITEET	31
4.1 Euroopan Unionin kanamunien markkinajärjestelmä	31
4.2 WTO- Neuvottelujen nykytilanne ja vaikutukset kanamunasektorille	31
4.3 Yhteisen maatalouspolitiikan tulevien muutosten vaikutukset kanamunasektorille	32
4.4 Maatalouden strategia	33
4.5 Kansalliset tuet	34
4.6 Investointituet	35
4.6 Investointitarveskenaario	37
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	39
5.1 Toimintaympäristön analyysi	39
5.2 Reunaehto – uusiin tuotantomuotoihin siirtyminen	40
5.3 Tavoitteet	40
5.3.1 Markkinat	40
5.3.2 Tuotantorakenne	41
5.3.3 Kanamunantuotannon laatu	42
5.4 Toimenpide-ehdotukset	43
5.4.1 Tuotantotuki	43
5.4.2 Investointituki	44
5.4.3 Kanojen terveys ja hyvinvointi	45
5.4.4 Tuotantopanosten hinnat	46
5.4.5 Tutkimus, koulutus ja neuvonta	46
5.4.6 Tiedottaminen	47
5.4.7 Menekinedistäminen	47
LÄHTEET	49
LIITTEET	51
<i>Investointiskenaario 1</i>	51
<i>Investointiskenaario 2</i>	52

1. JOHDANTO

Euroopan yhteisössä hyväksyttiin vuosina 1998 ja 1999 direktiivit, joiden tavoitteena on parantaa munivien kanojen hyvinvointia ja terveyttä. Direktiivien toimeenpanemiseksi annetulla valtioneuvoston asetuksella kielletään Suomessa munivien kanojen pitäminen varustelemattomissa häkeissä vuoden 2012 alusta alkaen. Tämän työryhmän tehtävänä oli tarkastella niitä keinoja, joilla suomalainen tuotanto voi hallitusti sopeutua tähän tilanteeseen.

Suomen kananmunasektori on kokenut muutoksia viimevuosien aikana. Euroopan unioniin liittyminen avasi kotimarkkinat Euroopan laajuiseksi ja alensi samalla hintoja. Tilojen lukumäärä on alentunut voimakkaasti ja kanoja munitetaan noin tuhannella tilalla. Myös tuotantotavoissa on tapahtunut muutoksia. Suomen kananmunasektorin erityisenä ongelmana on ollut ylituotanto.

Työryhmän tavoitteeksi määrättiin tehdä tuki- ja rakennepoliittisia ehdotuksia kananmuna-alan kilpailukyvyn parantamiseksi. Työryhmän tuli selvittää mahdollisuudet kehittää sektorin toimijoiden yhteistyötä. Lisäksi työryhmän oli luotava suunnitelma, aikataulu ja toimenpide-ehdotukset häkkikanaloista luopumiseksi.

Tämän kananmunien tuotantostrategiaa selvittävän työryhmän loppuraportissa kuvataan kananmunien tuotantoa ja markkinoita, kananmunantuotannon kannattavuutta, kanojen terveyttä ja hyvinvointia ja maatalouspoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia kananmunasektorille ja lopuksi luvussa viisi esitetään työryhmän toimenpide-ehdotukset tukia, kanojen terveyttä ja hyvinvointia, tuotantopanosten hintoja, tutkimusta, koulutusta, neuvontaa ja menekinedistämistä koskien.

2 KANANMUNIEN TUOTANTO JA MARKKINAT

2.1 Kananmunien tuotanto maailmalla ja EU:ssa

Maailman kananmunantuotanto on noussut tasaisesti. Viimeisen viidentoista vuoden aikana tuotanto on kasvanut noin 40 prosenttia. Vuonna 2001 kananmunia tuotettiin noin 56,5 miljardia kiloa, mistä Kiinan osuus oli 40 %. EU on maailman toiseksi ja Yhdysvallat kolmanneksi suurin kananmunantuottaja. Sekä Kiinassa että Yhdysvalloissa munien tuotanto on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. FAPRI:n arvioiden mukaan kananmunien kulutus kasvaa Kiinassa enemmän kuin tuotanto, joten Kiinan viennin FAPRI arvioi kääntyvän laskuun.

Taulukko 1. Kananmunantuotanto (miljoonaa kiloa)

	1986	1989	1992	1995	1998	2001
Maaailma	33 628	36 352	39 810	47 025	51 868	56 594
Kiina	5 747	7 417	10 461	17 085	20 591	23 355
EU-15	5 501	5 305	5 200	5 360	5 439	5 303
USA	4 036	3 997	4 190	4 417	4 731	5 080

Lähde: FAOSTAT

EU:ssa tuotetaan munia vuosittain 5,6 miljardia kiloa. Suomen osuus EU:n tuotannosta on 1,0 prosenttia. Suomen EU-jäsenyysaikana EU:n kananmunantuotannossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tuotanto on lisääntynyt noin seitsemällä prosentilla vuodesta 1995. Ranska on EU:n suurin tuottaja 17,8 prosentin osuudella. Muita suuria tuottajia ovat Saksa, Italia, Espanja, Alankomaat ja Iso-Britannia.

Taulukko 2. Kananmunantuotanto EU-maissa vuosina 1995, 1998 ja 2002

	1995 milj. kg	%	1998 milj. kg	%	2002 milj. kg	%
Itävalta	103	2,0	99	1,9	88	1,6
Belgia ja Luxemburg	245	4,7	238	4,9	197	4,0
Tanska	95	1,8	84	1,6	81	1,4
Suomi	75	1,4	64	1,2	55	1,0
Ranska	1 025	19,5	1 023	19,1	999	17,8
Saksa	836	15,9	855	16,0	870	15,5
Kreikka	120	2,3	119	2,2	125	2,2
Irlanti	36	0,7	27	0,5	37	0,7
Italia	650	12,4	668	12,5	827	14,7
Alankomaat	602	11,5	645	12,1	637	11,3
Portugali	103	2,0	112	2,1	121	2,2
Espanja	632	12,0	614	11,5	737	13,1
Ruotsi	106	2,0	106	2,0	102	1,8
Iso-Britannia	630	12,0	668	12,5	716	12,7
EU-15	5 257	100,0	5 347	100,0	5 621	100,0

Lähde: Euroopan komissio (DG AGRI)

Kananmunien omavaraisuusaste on ollut EU:ssa poikkeuksetta yli sadan prosentin. Kulutus on vuoden 1995 jälkeen vaihdellut vain nimellisesti. Keskimääräinen kulutus henkeä kohden on ollut

vuonna 2002 13,26 kiloa ja Suomessa noin 9,83 kiloa. Eniten kananmunia kulutetaan Espanjassa, Alankomaissa, Tanskassa ja Ranskassa, joissa kulutus on ylittänyt 15 kiloa henkeä kohti vuodessa.

Taulukko 3. Kananmunien tuotanto ja kulutus EU:ssa

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Tuotanto, milj. kg	5 257	5 184	5 263	5 347	5 479	5 485	5 633	5 621
Kulutus milj. kg	4 715	4 668	4 706	4 733	4 847	4 885	5 005	5 026
Kulutus kg/henkilö	12,67	12,51	12,58	12,62	12,89	12,96	13,24	13,26

Lähde: Euroopan Komissio (Eurostat)

2.2 Tuotanto ja tuotantoennuste Suomessa

2.2.1 Tuotantoketju

Munintakanojen haudonta ja kasvatusta on Suomessa toteutettu pienissä yksiköissä. Suomen markkinoilla on kolme hybridiä. Kana-aines tuodaan isovanhempaispolvena ulkomailta, lähinnä Yhdysvalloista ja sen tuonti on kahden maahantuojan varassa. Siitos- ja kasvatuskanaloista useilla on myös munitusta.

ELÄINAINEKSEN MAAHANTUONTI

- 2 maahantuontikanalaa
- isovanhempaispolvi
- hybridit Lohmann, IsaBrown, Shaver

SIITOSELÄIMET

- 14 siitoskanalaa
- nuorikkokasvatus, munitus, haudonta

NUORIKKOKASVATUS

- n. 35 kasvatuskanalaa
- lattia- tai häkkikasvatus

MUNITUS

- noin 920 tuottajaa, joilla yli 100 kanaa
- perinteinen häkki (70 prosenttia kanatiloista), lattia, luomu ja virikehäkki

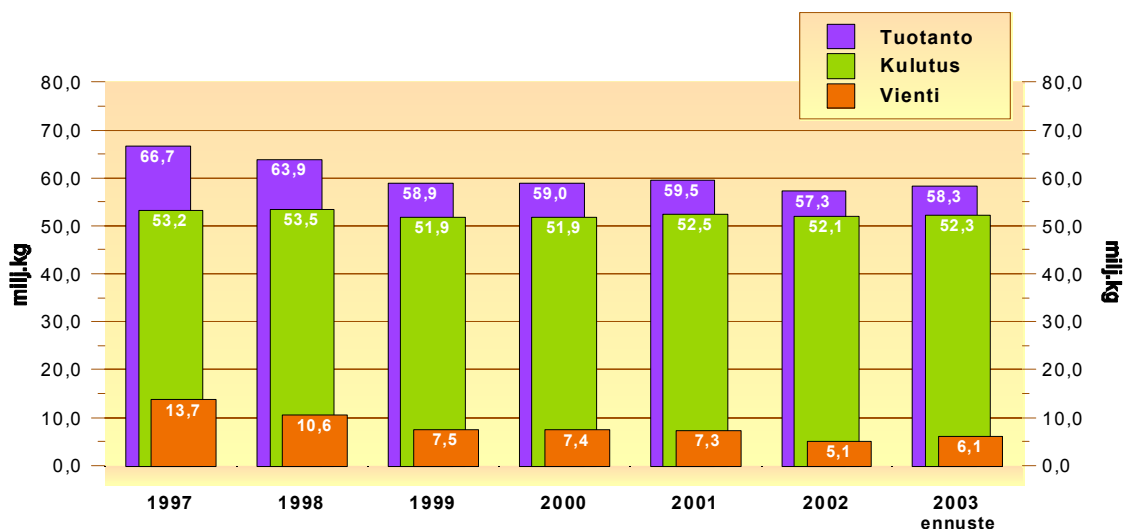
PAKKAAMOT

- 158 pakkaamo, joista 143 maatilapakkaamo
- munien laatuluokittelu ja painoluokitus
- myynti vähittäiskauppoihin, suurtalouksiin ja kananmunajalosteiksi

TEURASTAMOT

- kanojen teurastus
- teurasruhojen käyttö (lähinnä turkiseläinten rehuksi)

Kananmunien tuotanto, kulutus ja vienti

03.06.2003

Lähde: TIKE, viejäyritykset, Gallup Elintarviketieto

Suomen Gallup Elintarviketieto Oy

2.2.2 Kananmunien tuotanto

Kananmuna-alalle Suomen liittyminen Euroopan Unioniin aiheutti suuria muutoksia. Ennen EU-jäsenyyttä hinnat sovittiin tulopoliittisissa neuvotteluissa. Markkinat olivat käytännössä suljetut, vientitukea maksettiin enemmän kuin oli markkinahinta EU:ssa. Vuoden 1995 alussa hinnat romahtivat lähes 70 prosenttia ja tuonti vapautui tietyin ehdoin. Pääosin hintojen romahdus johtui suuresta ylituotannosta, sillä uudella EU:n vientitukitasolla ei kyetty kilpailemaan perinteisillä vientimarkkinoilla ja ylituotanto pyrittiin myymään kotimarkkinoille.

Tuotanto on laskenut Suomessa nopeasti Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen. Markkinat olivat vuonna 2002 jo kohtuullisen hyvin tasapainossa ja tuottajahinta on noussut. Munien tuotantoa on kuitenkin melko helppo lisätä ja markkinatasapaino saattaa helposti häiriintyä, sillä hintojen nousu on lisännyt kiinnostusta tuotannon lisäämiseen. Tuotannon ketjua ei ohjata keskitetysti.

Vuonna 2002 kananmunia tuotettiin Suomessa Gallup Elintarviketiedon mukaan 57,3 miljoonaa kiloa. Tuotanto oli lievässä laskussa vielä 1990-luvun alussa, mutta Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen aleneminen on ollut voimakkaampaa. Viimeisen 12 vuoden aikana tuotanto on vähentynyt yli neljänneksen. Vuoden 1995 jälkeen tuotannon supistuminen on ollut seurausta alhaisesta tuottajahinnoista ja sen takia alentuneesta tuotannon kannattavuudesta. Etenkin pienet tuotantoyksiköt ovat lopettaneet tuotannon.

Vuoden 2003 alusta voimaan tulleen kanojen elintilaa lisäävän häkkimääräyksen seurauksena useilla tiloilla kanamäärä aleni yli kymmenyksellä. Vuodelle 2002 on suunnitteilla myös laajennuksia ja uudisrakennuksia yhteensä 70 kanalassa.

Elintarviketieto arvioi tuotannon kasvavan 6 prosentilla vuodesta 2002 alkavan viisivuotiskauden aikana. Vastaavasti MTT taloustutkimuksen mukaan tuotanto vähenee vuoteen 2010 mennessä. Elintarviketiedon arvio perustuu tuottajakyselyyn syksyn 2002 aikana, jolloin markkinahinnat olivat

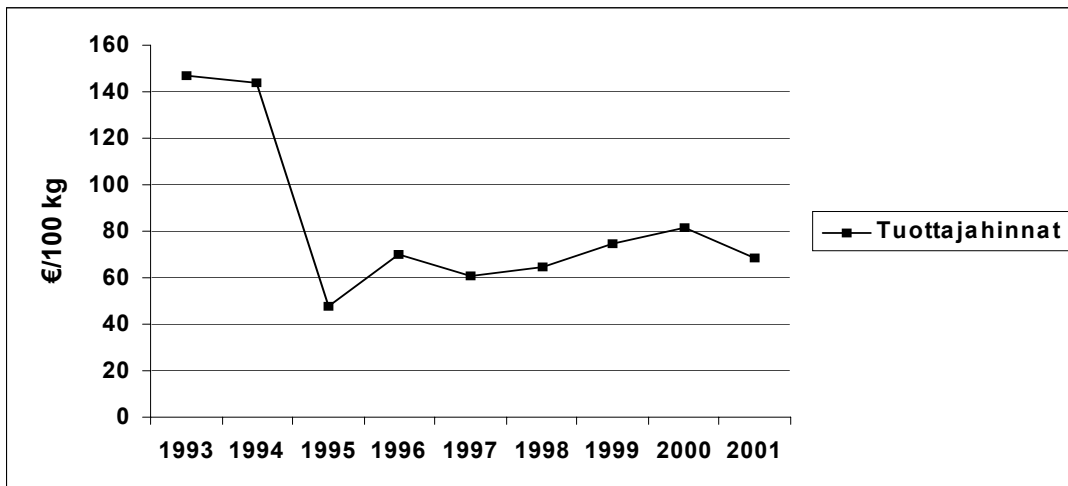
varsin hyvät. Kun lisäksi otetaan huomioon sektorin suuri investointitarve ja nykyinen tuotantorakenne on realistista arvioida tuotannon edelleen supistuvan.

Kananmunien omavaraisuusaste vuonna 1990 oli 136 prosenttia. Ylituotanto-ongelma on jatkunut vuoteen 2001, jolloin tuotanto ylitti kotimaisen kulutuksen 12 prosentilla. Todellinen tuotantokapasiteetti on kuitenkin suurempi, koska useilla tiloilla pidetään noin 3 kuukauden mittainen tuotantotauko kanaerien välillä.

EU:ssa kananmunien tuottajahinta muodostuu kysynnän ja tarjonnan mukaan. Kananmunat ovat viljan jatkojaloste ja siten niille ei ole EU:ssa hallinnollista hintaa eikä myöskään interventiojärjestelmää.

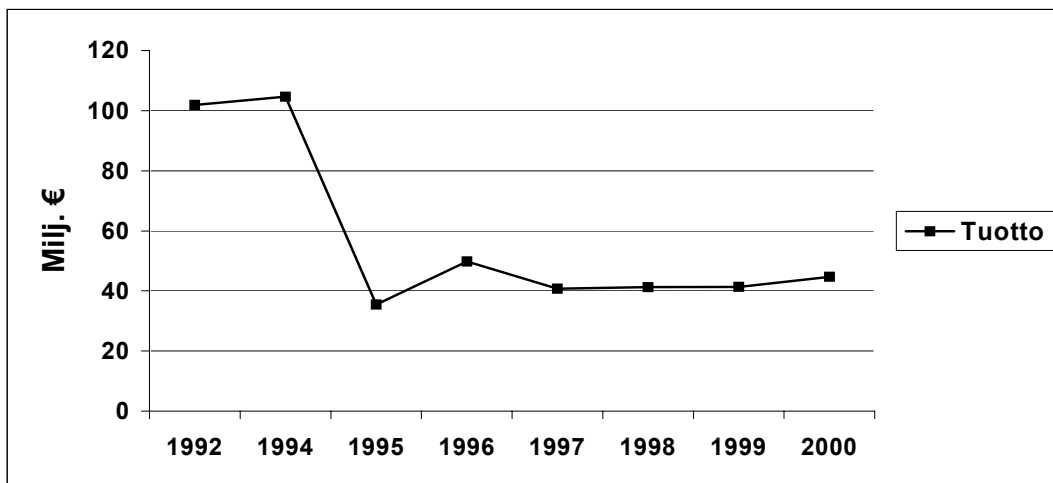
EU-jäsenyyden alkaessa ylituotanto lisäsi toimijoiden välistä kilpailua kotimarkkinoilla ja tuottajahinta romahti. Samalla syntyi runsaasti uusia pieniä tilapakkaamoita, jotka kilpailivat kotimaan markkinoista. Huonokatteiseen vientiin kenelläkään toimijalla ei ollut suuta halukkuutta Samanaikaisesti kauppa kilpailutti pakkaamoita.

Kuvio 2. Kananmunien tuottajahinnan kehitys €/100 kg.

Lähde: MMM:n Tietopalvelukeskus

Kuvio 3. Kananmunista saatava tuotto milj. €

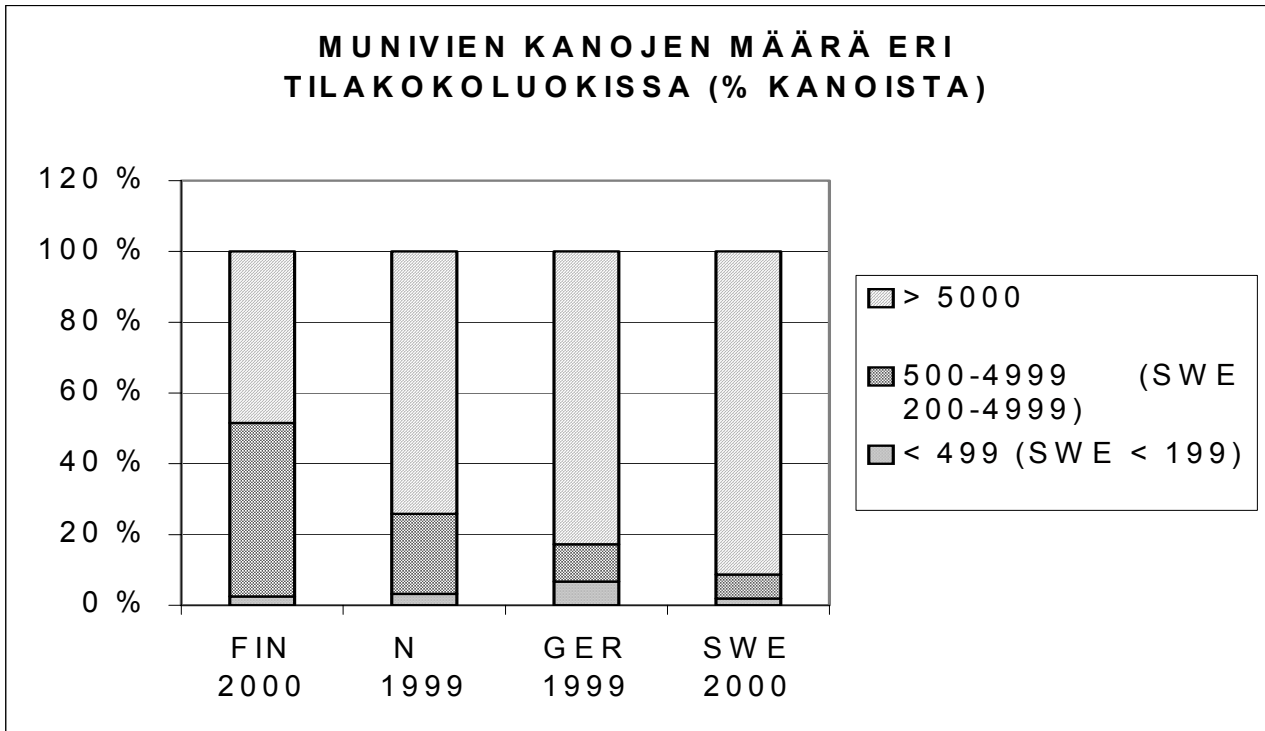

Lähde: MMM:n Tietopalvelukeskus

2.2.3 Tuotantorakenteen kehitys

Kanojen lukumäärä on laskenut jatkuvasti viime vuosina. Vuonna 1985 Suomessa oli lähes 7,5 miljoonaa kanaa. Vuonna 2002 kanoja oli enää noin 3,2 miljoonaa, eli 15 vuodessa kanojen määrä on puolittunut. Ennen EU-jäsenyyttä harjoitettu tuotannonrajoituspolitiikka vähensi kanojen määrää 1980-luvun loppu- ja 1990-luvun alkupuolella. Viime vuosien tuotannon supistuminen on johtunut EU:n aiheuttamista muutoksista. Kanamäärän supistumiseen on vaikuttanut myös keskituotoksen kasvu vuoden 1980 alle 14 kilosta nykyiseen noin 18 kiloon.

Kuvio 4. Kanojen lukumäärä kanalakokoluokittain eräissä EU-maissa

Lähde: Maatilatilastollinen vuosikirja 2001, Jordbruksstatistik årsbok 2002, Landbrug 2000, Jordbruksstatistikk 1999 ja Betriebsgrößenstruktur – Agrarstrukturhebung 2001.

Munivia kanoja oli vuonna 1995 noin 7051 maatilalla. Vuonna 2001 enää 2111 tilalla oli kanoja. Yli sadan kanan kanatiloja oli Gallup Elintarviketiedon (2001) mukaan vuonna 2001 tuotannossa yhteensä 1000 tilaa. Näillä tiloilla oli keskimäärin 3165 kanaa. Vuonna 2002 maksettiin kansallista eläinkohtaista tukea noin 13 miljoonaa euroa yhteensä 1429 tuottajalle.

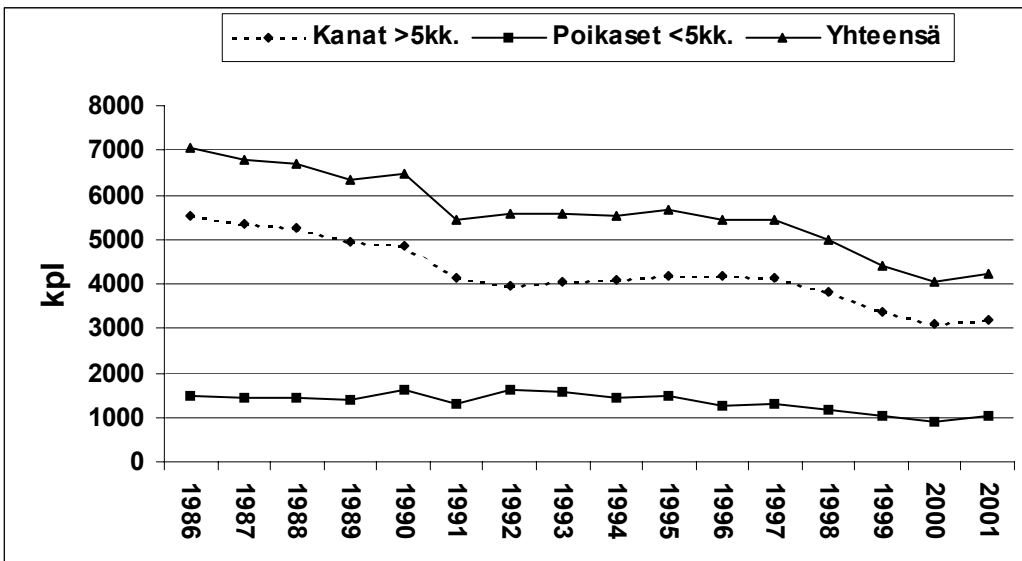
Pohjoismaissa ja myös muissa Euroopan maissa kotitarvekanaloiden osuus kaikista kanaloista on varsin suuri; esimerkiksi Saksassa oli vuonna 1999 alle 20 kanan kanaloiden osuus 56,5 prosenttia kaikista kanaloista.

Kanatilojen määrä alentui vuosina 1995-2000 Suomessa peräti 22 prosentin vuosivauhtia. Jos sama kehitys jatkuu, tilamäärä puolittuu kolmessa vuodessa ja putoaa kolmannekseen nykyisestä vain viidessä vuodessa. Itä- ja Pohjois-Suomessa tilojen määrä on alentunut keskimääräistä voimakkaammin, koska näillä alueilla pienten tilojen osuus on korkea.

Gallup Elintarviketiedon tuottajakyselyn mukaan tuottajat ilmoittavat tuotannosta luopumisen syiksi huonon kannattavuuden, tuottajan eläkkeelle siirtymisen, jatkajan puuttumisen sekä vanhat tuotantorakennukset.

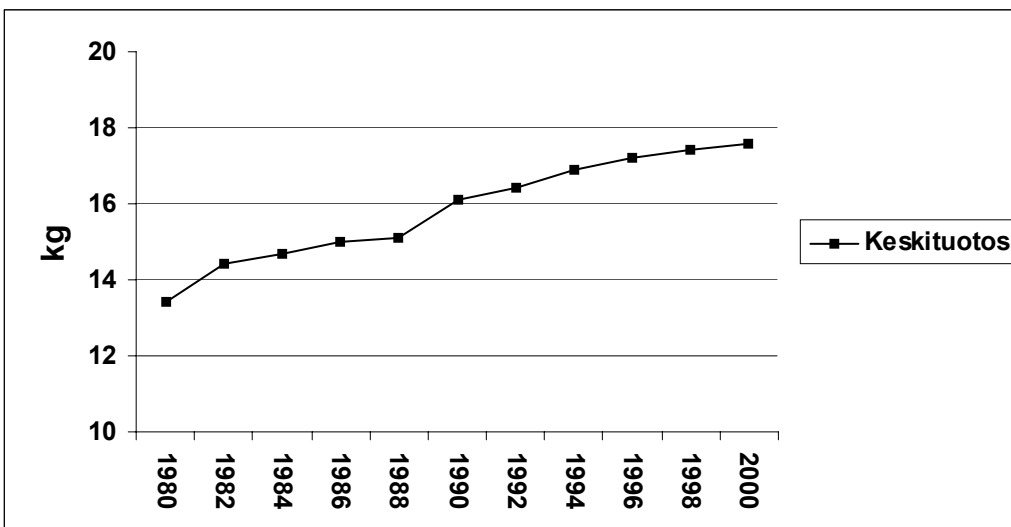
Van Hornen (2002) laatiman skenaarion mukaan kanojen hyvinvointidirektiiviin sopeutumisen johdosta kananmunantuotanto tulee vähentymään EU-maissa, koska direktiivin edellyttämä tuotantotavan muutos nostaa kustannuksia. Muutos on suurempi pohjoisissa jäsenvaltioissa (tuotannon väheneminen arviolta 11 prosenttia), koska näissä rakennus- ja työkustannukset ovat merkittävämmät ja tuotantotavan muutos nostaa nimenomaan näitä kustannuseriä. Eteläisissä jäsenvaltioissa kananmunien tuotannon arvioidaan supistuvan noin 4 prosentilla.

Kuvio 5. Kanojen lukumäärän kehitys.

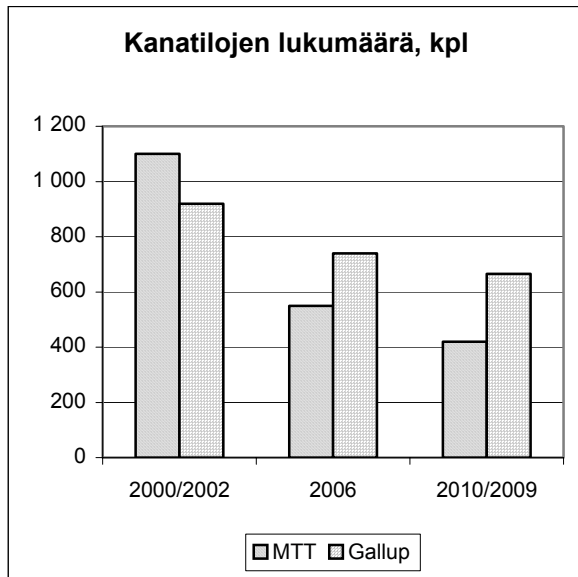
Lähde: MMM:n Tietopalvelukeskus

Kuvio 6. Kanojen keskituotoksen kehitys

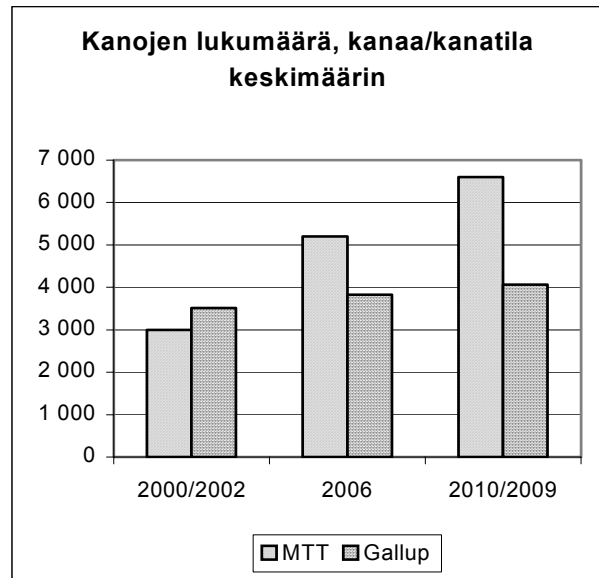

Lähde: MMM:n Tietopalvelukeskus

Kuvio 7. Kanatilojen lukumäärä

Kuvio 8. Kanatilojen keskimääräinen kanojen lukumäärä

Lähde: MTT taloustutkimuksen (2000) ja Gallup Elintarviketiedon (2002) selvitykset

MTT:n selvityksen mukaan kanatilojen lukumäärä vähenee vuosina DREMFIA-mallin mukaan 2000-2010 keskimäärin 9 prosentilla, mikä on huomattavasti edeltävien vuosien vähenemistä maltillisempaa. Kaikkien maatilojen määrä samalla mallilla laskettuna vähenee vastaavalla kymmenvuotijaksolla keskimäärin 6 prosenttia vuodessa.

Tulosten mukaan kananmunantuotannon rakennekehitys hidastuu jatkossa. Vaikka markkinat näyttävät olevan toistaiseksi tasapainossa, tarvitaan sektorin kannattavuuden ja tehokkuuden parantamiseksi edelleen rakennekehitystä.

Elintarviketieto Oy:n loppuvuodesta 2002 tekemän kyselyn perusteella 28 prosenttia munantuottajista aikoo lopettaa tuotannon vuosina 2002-2008. Kyselyn perusteella tuotanto vähenisi eniten Pohjanmaalla, jossa neljä kymmenestä tuottajasta aikoo lopettaa kanatalouden. Etelä-Suomessa tuotanto ei merkittävästi laske, vaikka runsas viidennes tuottajista aikoo lopettaa tuotannon.

Ylituotannon takia kanalainvestointeihin on voinut saada tukea vain häkkien muuttamiseksi virikehäkeiksi tai lattiakanalaksi. Vuosina 1997-2000 Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnettiin näillä ehdoilla avustusta tai korkotukilainaa vain runsaalle 10 tilalle lattiakanalainvestointeihin.

Gallup Elintarviketieto selvitti vuoden 2002 lopulla kananmunantuottajien investointeja. Kanatiloista joka neljäs oli investoinut vuosina 1998-2002 kanalarakennukseen. Joka viides kanatila suunnittelee munintakanalainvestointeja seuraaville viidelle vuodelle. Investointeja suunnittelevista tuottajista, joilla oli häkkikanala, lähes kaksi kolmannesta aikoi muuttaa häkit varustelluiksi tai siirtyä lattiatuotantoon. Runsas kolmannes aikoi vielä vuoden 2002 lopulla investoida perinteisiin häkkeihin.

Runsas halukkuus panostaa tuotantoon perinteisissä häkeissä oli yllättävää, todennäköisesti uusien perinteisten häkkien käyttöönottokielto vuoden 2003 alusta alkaen ei ollut tuottajien tiedossa.

Toisaalta vanhoihin Ruotsista tuotuihin häkkeihin voi edelleen investoida ja ainakin osalla suunnitelmat koskivat häkkien tuontia Ruotsista.

Uusien munintakanaloiden rakentamis- ja vanhojen laajennussuunnitelmia oli edellisten vuosien kyselyjä enemmän. Tämä johtuu todennäköisesti kyselyn aikana vallinneesta positiivisesta markkinatilanteesta.

Tuottajien suurin syy olla investoimatta munintakanalaan vuonna 2000 oli heikko kannattavuus, mutta vuosina 2001 ja 2002 suurimmaksi syiksi ilmoitettiin aiemmin tehty investointi. Muita syitä olivat työpanoksen täyskäyttö nykyisellä tuotannolla, maatalous- ja tukipolitiikan ja markkinanäkymien epävarmuus.

2.2.4 Tuotannon alueellinen rakenne

Kananmunantuotanto sijoittuu pääasiassa Etelä-Suomeen, sillä runsaat 70 prosenttia kananmunista tuotetaan Varsinais-Suomen, Satakunnan ja uudenmaan TE-keskusten alueella. Tuotannosta ja kanoista yli 70 prosenttia on AB- tukialueilla.

Taulukko 4. Tuotannon sijoittuminen tukialueille

	1995	1997	2000	2001
AB %	67	61	77	73
C %	33	39	23	27

Lähde: MMM:n tietopalvelukeskus

Taulukko 5. Kananmunantuotannon alueellinen jakauma.

Työvoima- ja elinkeinokeskus	1994		1996		1998		2000	
	milj. kg	%	milj. kg	%	milj. kg	%	milj. kg	%
Uudenmaan	2,1	2,9	1,7	2,4	1,1	1,7	0,7	1,2
Varsinais-Suomen	33,9	47,3	37	52,3	34,2	53,5	33,1	56,1
Satakunnan	6,7	9,3	6,6	9,3	5,5	8,6	5,4	9,2
Hämeen	2,9	4,0	2,9	4,1	2,9	4,5	2,4	4,1
Pirkanmaan	1,3	1,8	0,6	0,8	1,8	2,8	1,7	2,9
Kaakkois-Suomen	1,4	2,0	1,1	1,6	1,2	1,9	1,0	1,7
Etelä-Savon	1,0	1,4	0,8	1,1	0,6	0,9	0,5	0,8
Pohjois-Savon	0,9	1,3	0,6	0,8	0,5	0,8	0,6	1,0
Pohjois-Karjalan	0,8	1,1	0,2	0,3	0,5	0,8	0,5	0,8
Keski-Suomen	1,0	1,4	0,8	1,1	1,4	2,2	1,4	2,4
Etelä-Pohjanmaan	7,0	9,8	6,0	8,5	4,1	6,4	3,6	6,1
Pohjanmaan	11,4	15,9	9,5	13,4	8,9	13,9	7,1	12,0
Pohjois-Pohjanmaan	0,5	0,7	0,5	0,7	0,7	1,1	0,8	1,4
Kainuun	0,5	0,7	0,2	0,3	0,3	0,5	0,1	0,2
Lapin	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2
Ahvenanmaan	0,2	0,3	0,2	0,3	0,1	0,2	0,2	0,3
Koko maa	71,7	100,0	70,8	100,0	63,9	100,0	59,0	100,0

Lähde: MMM:n tietopalvelukeskus

2.2.5 Tuotantomenetelmät

Tuotantomenetelmät EU-maiden ulkopuolella

Euroopan unionin säädösten tasoista kanojen hyvinvointia edistävää lainsäädäntöä ei ole muualla. Yhdysvalloissa suurin osa munivista kanoista on häkeissä, joissa tilaa on ainoastaan 342 cm²/kana. Yhdysvalloissa keskustellaan tilavaatimuksen nostamisesta vapaaehtoisuuteen perustuen 432 cm²:iin per kana vuonna 2008. Ohjesääntöjä noudattavat tuottajat saavat käyttää markkinoinnissaan merkkiä ”Animal Welfare Taken Care of V”.

Brasiliassa, Intiassa ja Ukrainassa häkeissä pidettävillä kanoilla on tilaa 300-400 cm²/kana. Australiassa tilavaatimus häkeissä pidettäville kanoille on vähintään 550 cm²/kana ja nykyiselle häkkituotannolle on taattu 20 vuoden toiminta-aika häkkien käyttöönnotosta.

Tuotantomenetelmät EU:ssa

Kanalatyypin luokittelu vaihtelee eri maissa. Neuvoston direktiivin 1999/74/EY mukaisesti ne luokitellaan varustelemattomiin häkkeihin (perinteinen häkkikanala), varusteltuihin häkkeihin ja vaihtoehtoihin järjestelmiin. Seuraavassa lyhyesti tuotantotapojen kuvaukset:

- Häkkikanala = perinteinen häkkikanala, tilavaatimus 1.1.2003 alkaen vähintään 550 cm²/kana (tätä ennen 450 cm²/kana EU ja Suomessa 480 cm²/kana).
- Varusteltu häkki eli virikehäkki (enriched cage, inredd bur) = häkki, jossa on pesäkoppi, orsi ja pehku (kuiviketta tai muovia). Häkkien koko ja yksityiskohdat vaihtelevat valmistajan mukaan. Käytettävissä olevaa alaa oltava vähintään 750 cm²/kana.

Vaihtoehtoiset järjestelmät:

- Lattiakanala: Uusissa kanaloissa korkeintaan 9 kanaa/lattia-m², 3.8.1999 käytössä olleissa kanaloissa korkeintaan 12 kanaa/lattia-m².
- Kerrosritiläkanala (aviary, volière, multi-tier platform system, tiered-wire-floor, frigående högbeläggningssystem) on lattiakanalasta kehitetty versio, jossa kanojen käytettävissä olevaa liikkuma-alaa on lisätty sijoittamalla rakennukseen ritilähyllyjä korkeintaan kolmeen kerrokseen lattiatason lisäksi.
- Lattiakanalassa (deep litter, frigående lågbeläggningssystem) on kuivikepohja ja pesät.
- Vapaa kana Free range –kanala on kuten lattiakanala mutta kanoilla on lisäksi laiduntamismahdollisuus (max. 1000 kanaa/ha). Voidaan erottaa puoli-intensiivinen tuotanto, (semi-intensive system), joka on kuten vapaa kana (free range), mutta eläintiheys suurempi, enintään 4000 kanaa hehtaarilla .
- Luomukanala = kuten lattiakanala, mutta ruokinta, lääkintä yms. luonnonmukaisen tuotannon ehdoin ja ulkoilumahdollisuus kesällä. Luomukanalassa Suomessa kanoja saa olla korkeintaan 5 lattia-m² kohti, Ruotsissa 6 kanaa/m² ja muualla EU-maissa yleisesti 5 kanaa/lattia-m².

Euroopassa yleisin kanalatyyppi on häkkikanala, vuonna 2000 yli 90 prosenttia kanoista oli häkkikanaloissa. Viime vuosina vaihtoehtokanaloiden määrä on kasvanut jonkin verran. Vaihtoehtokanaloiden osuus on suurin Ruotsissa (lähes 50 prosenttia), Itävallassa (27 prosenttia), Saksassa (23 prosenttia), Englannissa (21 prosenttia) ja Hollannissa (21 prosenttia). Puolet vaihtoehtokanaloiden kanoista on Free range -tyyppisessä tuotannossa. Kerrosritiläkanaloita on lähinnä Hollannissa ja sekä Saksassa.

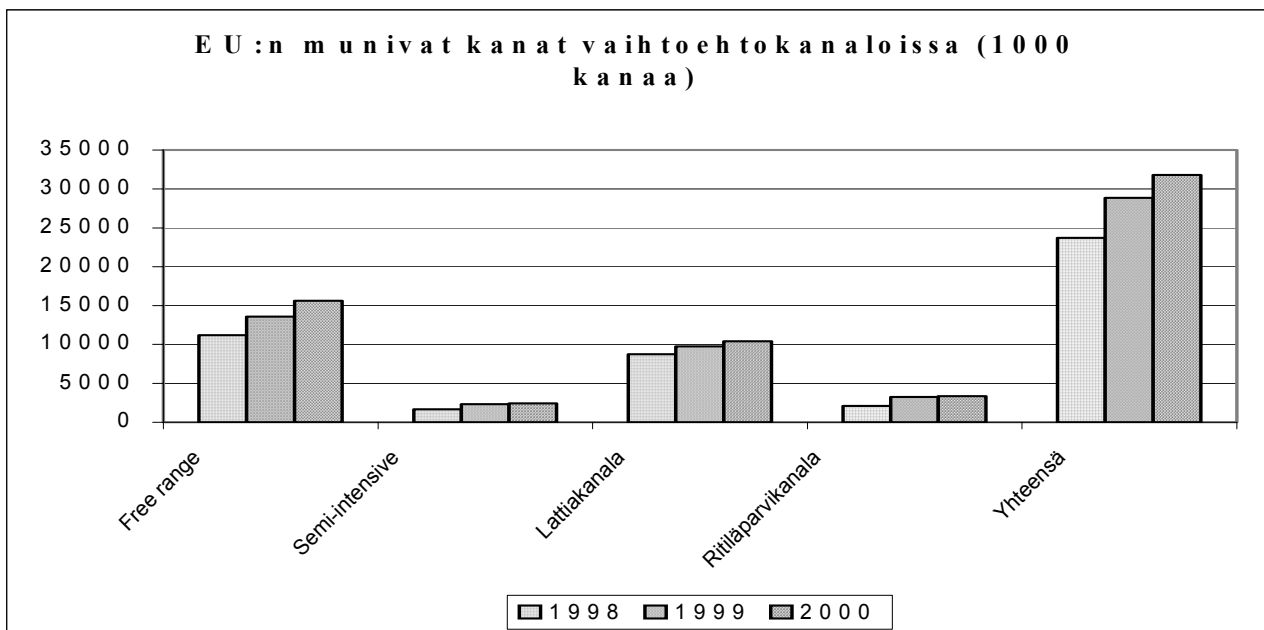
Ruotsissa munivien kanojen pito on kielletty tavanomaisissa häkeissä, mutta yksittäisille kanaloille (maatilayrityksille) on myönnetty erivapauksia sallia häkkien käyttö jopa 7-8 vuodeksi. Vuoden 2003 alussa noin neljännes kanoista oli erivapauden saaneissa perinteisissä häkeissä ja kaksi kolmannesta säädösten mukaisissa kanaloissa. Noin kymmenen prosenttia tuotannosta oli luvattomissa häkkikanaloissa. Ruotsin tiukan lainsäädännön johdosta tuotanto on viime vuosina siirtynyt nopeasti vaihtoehtoihin pitojärjestelmiin. Ruotsissa kanaloiden teknisten järjestelmien ja uuden teknisen varustelun tulee olla viranomaisien hyväksymiä.

Suomessa kanoista 86 prosenttia pidetään perinteisissä häkkikanaloissa ja loput lattiakanaloissa (TIKE 2003). Vaihtoehtokanaloista Suomessa on käytössä vain lattiakanaloita, munivia kanoja ei pidetä kaupallisessa tuotannossa kerrosritiläkanaloissa, perchery-tyyppisissä kanaloissa eikä free range -tyyppisissä kanaloissa.

Suomessa on viime aikoina alettu markkinoida virikehäkkejä, mutta kerrosritilälaitteistojen maahantuontia tai kotimaista valmistusta ei Suomessa tällä hetkellä vielä ole.

Nykyisin käytössä olevista häkkikanaloista vain osa soveltuu kerrosritiläkanaloiksi muunnettaviksi, koska niiden rakennuskorkeus on riittävä. Virikehäkkikanaloiden ja kerrosritiläkanaloiden toimivuudesta Suomessa ei ole varmuutta.

Kuvio 9 EU:n munivat kanat vaihtoehtokanaloissa

Lähde: Agra Europe 2002

Luonnonmukainen kananmunien tuotanto

Luonnonmukaista kotieläintuotantoa koskevat ohjeet perustuvat Euroopan yhteisöjen neuvoston asetukseen (ETY/2092/91) ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksiin (MMM 346/00 ja MMM 74/00). Asetusten säädökset sisältävät ne vähimmäisvaatimukset, joiden mukaan luonnonmukaista eläintuotantoa on harjoitettava. Toimijan, joka aikoo myydä luonnonmukaisesti tuottamia eläimiä tai jalostamattomia eläintuotteita luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavin merkinnöin, on kuuluttava KTTK:n pitämään luonnonmukaisen eläintuotannon valvontajärjestelmään.

Siirtymäkauden aikana, 24.8.2005 saakka, sallitaan siipikarjan päiväannoksessa enintään 25 prosenttia ja vuotuisesta rehunkulutuksesta enintään 20 prosenttia kuiva-aineesta tavanomaista rehua. Lisäksi siipikarjan päivittäisiin rehuannoksiin on lisättävä karkearehua. Ohjeita on myös siipikarjarakennuksille.

Luonnonmukaisia kananmunia tuotetaan 50 tilalla (KTTK, 2002) ja niiden osuus kokonaistuotannosta on 1,5 prosenttia. Tuotanto on kasvanut viimeisten kymmenen vuoden aikana. Gallup Elintarviketiedon vuoden 2002 tuottajakyselyssä 55 tuottajaa (6 prosenttia tiloista) ilmoitti olevansa kiinnostunut tulevaisuudessa siirtymään luomutuotantoon. Kiinnostus oli aiempaa vähäisempää.

2.3 Markkinat maailmalla ja EU:ssa

Kananmunien maailmanmarkkinoiden arvo on noin 1,4 miljoonaa dollaria (keskimäärin vuosina 1997-1999) arvosta kananmunia. Kananmunien kansainvälisen kaupan osuus kokonaistuotannosta on varsin alhainen, noin 2-3 prosenttia. Kehittyneet valtiot vievät ja varakkaimmat kehittyvät maat ja siirtymätaloudet ovat ostajia. Kansainvälisen kaupan pieni osuus kokonaismarkkinoista johtuu munien lyhytaikaisesta säilyvyydestä, kuluttajien taipumuksesta suosia tuoretuotteita ja kehittyneiden valtioiden korkeasta rajasuojasta.

Maailmanmarkkinoilla kaupan olevista munista valtaosa on kuorimunia (79 prosenttia), loput on kuivattua tai nestemäistä munamassaa. Suurimmat munien viejät ovat EU (kuorimunissa 71 prosenttia ja munavalmisteissa 62 prosenttia) ja USA (11 prosenttia) sekä Valkovenäjä (4 prosenttia) ja Kiina (3 prosenttia). Hollannin osuus maailman munamarkkinoista on lähes kolmannes. Munia maailmanmarkkinoilta tuo eniten Saksa (21 prosenttia), muutoin kauppa on jakaantunut tasaisesti: Hollanti 6 prosenttia, Hong Kong 6 prosenttia, Ranska 5 prosenttia sekä Belgia, Singapore, Venäjä, Sveitsi ja Japani kukin 4 prosenttia.

EU:n munien vienti kolmansiin maihin on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2000 vietiin 190 milj. kiloa kananmunia EU:n ulkopuolelle, mikä vastaa 3,6 prosenttia tuotannosta. Puolet kolmansiin maihin viedyistä munista on tuotettu Hollannissa. Tuonnin osuus on vähäinen, vuonna 2000 tuonnin osuus tuotannosta oli 0,5 prosenttia.

Taulukko 6. Kananmunien tuonti ja vienti EU:sta, milj. kg

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Tuonti	16	25	24	19	15	25
Vienti	164	144	165	198	216	190

Lähde: Euroopan Komissio (Eurostat).

Taulukko 7. EU:n suurimmat kananmunien viejätmaat vuonna 2002 (vienti ja tuonti kolmansista maista keskimäärin 1000 kg).

	Vienti 1000 kg	Osuus EU-15 %			Tuonti 1000 kg	Osuus EU-15 %
Hollanti	94 992	38		Saksa	7 374	21
Saksa	45 120	18		Belgia	6 840	20
Ranska	40 096	16		Itävalta	4 953	14
Italia	21 547	8,6		Tanska	4 236	12
Belgia	21 225	8,5		Hollanti	3 947	11
Suomi	489	0,2		Suomi	38	0,11
EU	249 112			EU	34 823	

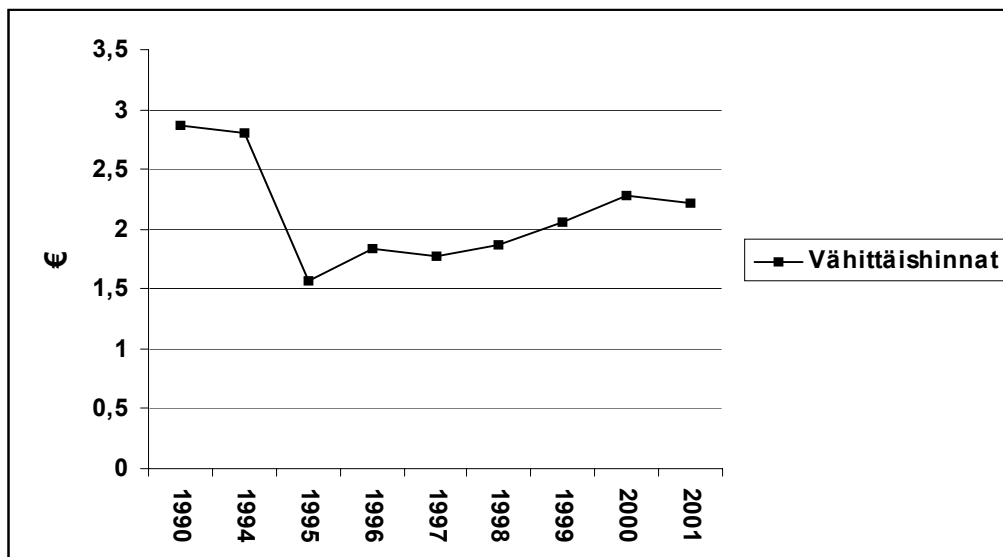
Lähde: COMEXT

2.4 Markkinat Suomessa

2.4.1 Kuorimunien markkinat

Kananmunien kulutus ei juurikaan ole noussut, vaikka kananmunien kuluttajahinta on pudonnut huomattavasti. Vuoden 1995 jälkeen kananmunien kulutus on laskenut EU-jäsenyyttä edeltäneelle tasolle ja sen alapuolelle. Vuodesta 2000 kulutus on ollut lievässä kasvussa. Vuonna 2001 kulutus kasvoi kaksi prosenttia 10,1 kiloon henkeä kohden. Vuoden 2002 tammi-huhtikuun aikana kulutus kasvoi 1,3 prosenttia. Tuotantotalvaltaan ja ravintokoostumukseltaan erilaistettujen erikoismunien ja kananmuna-valmisteiden osuus kulutuksesta on kasvamassa.

Kuvio 9. Kananmunien vähittäishinnat (€/kg).

Lähde: Tilastokeskus

Kananmunilla on peruselintarvikkeena osin vanhoillinen imago ja kuluttajien muistissa on väittämät kananmunien haitallisista terveysvaikutuksista. Kananmunien imagoa on ylläpitänyt yhtenäisen menekinedistämisen lyhyt historia ja osin tuotekehityksen puute. Kananmunatuotteet

ovat samankaltaisia ja tuotteiden erilaistaminen on vähäistä. Kulutuskysyntä siirtyy hiljalleen vaihtoehtoisesti tuotettuihin kananmuniin, mutta kuluttajat ostavat edelleen enimmäkseen tavallisia, häkeissä tuotettuja kananmunia.

Päivittäistavarakauppa kokee kananmunakaupan osalta tärkeäksi erikoismunien käsitteiden ja nimikkeiden yhtenäistämisen. Erikoismunista luomukananmunat ovat kasvattaneet selvästi suosiotaan ja niiden sekä muidenkin erikoismunien kysyntää olisi kaupan näkemyksen mukaan huomattavasti tarjontaa enemmän.

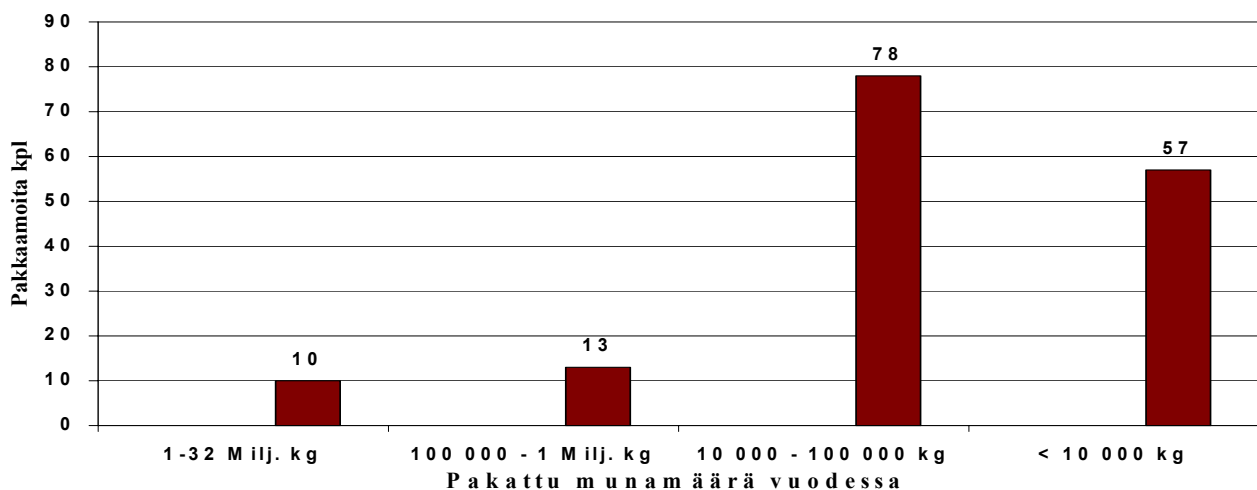
Kananmunien menekinedistämistä tuetaan valtion varoista. Varoja on myönnetty Finfood-järjestön kautta. Menekinedistämistä hoitaa Finfood-Kannamunatiedotus, jota Suomen Kananmunapakkaamo-yhdistys ja Finfood rahoittavat yhdessä. Finfoodin saama valtionapu on kokonaisuudessaan vuosittain ollut noin 1,9 - 2,2 miljoonaa €. Finfood-Kananmunatiedotus on käyttänyt valtionapua toimintaansa vuosittain noin 18 000 – 46 000 €.

EU ei tue tällä hetkellä kananmunien menekinedistämistä. EU:n varoin joidenkin maatalous-tuotteiden menekinedistämistä tuetaan kolmansiin maihin ja EU:n sisämarkkinoilla. Tällä hetkellä EU:n varoja voidaan käyttää sisämarkkinoilla maitotuotteiden, tma-laatuviinien, maantieteellisellä merkinnällä varustettujen pöytäviinien, tuoreiden hedelmien ja vihannesten, hedelmä- ja vihannesjalosteiden sekä elävien kasvien ja kukkaviljelytuotteiden menekinedistämiseen.

2.4.2 Pakkaamot ja sopimustuotanto

Keskuspakkaamot vastaanottavat tuotetuista kananmunista Gallup Elintarviketiedon mukaan 79.9 prosenttia. Tilapakkaamoiden osuus on 12.4 prosenttia ja suoramyyjien osuus on 7,7 prosenttia. Ennen EU-jäsenyyttä Suomessa oli vain muutama tilapakkaamo, mutta kilpailu kotimarkkinoista lisäsi nopeasti pienten tilapakkaamoiden määrää. Suomessa on rekisteröity ja toiminnassa vuoden 2003 alussa 158 munapakkaamoja, joista 143 on tilapakkaamoja ja joista noin 100 toimii aktiivisesti.

Kuvio 10. Kananmunapakkaamoiden kokojakauma 2003

Lähde: Elintarvikevirasto

Pakkaamoita on paljon ja yhteistyö etenkin pienempien pakkaamoiden kesken on vähäistä. Kynnys pakkaamotoiminnan aloittamiseen on ollut matala. Markkinoilla kilpaillaan pääosin alhaisella hinnalla eikä panosteta riittävästi lisäarvon tuottamiseen kuorimunia ja kananmunatuotteita erilaistamalla. Markkinoinnissa tuotannon korkeaa laatua on vaikea todentaa ja useimmiten tilapakkaamon asiakkaat ovat lähellä. Vuosikymmeniä jatkunut ylituotantotilanne on pitänyt pakkaamojen kilpailun hyvin kireänä ja niiden kannattavuuden heikkona.

Tuottajat ja pakkaajat yrittivät nostaa tuottajahintaa rajoittamalla tuotantoa ja sopimalla viennin rahoituksesta ns. ”Laitila”-sopimuksen avulla vuonna 1999. Vientitarpeesta johtuen sopimukseen kuuluvilta tuottajilta perittiin markkinointimaksua, jolla pyrittiin turvaamaan tuottajahintojen säilyminen halutulla tasolla. Kaikki tuottajat eivät kuitenkaan olleet järjestelmässä mukana.. Järjestelmä kariutuikin maaliskuussa 2001 ja yli kolme vuotta kestänyt tuottajahinnan nousu kääntyi laskuun.

Munakunta on aloittanut vuoden 2003 alusta kanaeräkohtaisen sopimustuotannon, jonka tarkoituksena on minimoida markkinahäiriöitä ja tappiollista vientiä. Sopimuksen piiriin tulee noin 60 prosenttia munien kokonaistuotannosta.

Pakkaamojen asiakkaat eli päivittäistavarakauppa on Suomessa hyvin keskittynyttä. Viisi suurinta kaupparyhmää edustaa yhteensä yli 90 prosenttia päivittäistavarakaupasta ja ne toimivat yhä enemmän ”ketjutoiminta”-mallin mukaan. Ulkomaisten kauppaketjujen toiminta Suomen markkinoilla kiristää päivittäistavarakaupan kilpailua entisestään.

2.4.3 Munavalmistemarkkinat

Markkinoiden muutokset johtavat munavalmisteiden käytön lisääntymiseen niin Suomessa kuin muuallakin. Kaikille teollisuudenhaaroille kuten myös munavalmisteteollisuudelle siirretään aikaa ja vaivaa vaativia työtehtäviä teollisesti toteutettaviksi. Näin myös palveluteollisuudessa päästään parempaan kustannustehokkuuteen.

Asiakaskunnan keskittyminen edelleen ja hintakilpailun kiristyminen niin teollisuus-, leipomo- kuin suurkeittiösektorilla lisäävät kustannuspaineita myös munavalmisteteollisuudessa. Kotimaisuudella on lisäarvoa myös munavalmisteissa, mutta yritysten kansainvälistymisen takia tuotteen alkuperän merkitys pienenee jatkuvasti ja tuotteen hinta-laatusuhde ohjaa kysyntää.

Scanegg Suomi Oy on kananmunavalmisteita tekevä yritys, jonka omistavat suurimmat pakkaamot. Scaneggin vuonna 2002 tuottama munavalmistemäärä vastasi 5,1 miljoonaa kiloa kananmunia (8,9 prosenttia tuotannosta). Munavalmisteteollisuuden tärkeimpinä tulevaisuuden kilpailukeinoina ovat tehokkuus, kilpailukyky, asiakaslähtöisyys sekä panostaminen suomalaiseen laatuun ja osaamiseen. Toimintaedellytyksiä on parannettava edelleen verkottumalla, kehittämällä teollisuuden tarpeisiin soveltuvia tuotteita sekä keskittymällä ydinliiketoimintaan.

Kuorimunien osuus kananmunien kulutuksesta pienenee kaikkialla ja samanaikaisesti munavalmisteiden käyttö yleistyy. Etenkin leipomoteollisuus suosii munavalmisteita. Suomessa 12,3 prosenttia (6,4 miljoonaa kiloa) kulutuksesta on munavalmisteita, EU:ssa niiden osuus on yli 20 prosenttia ja USA:ssa yli 30 prosenttia. Kuorimunamarkkinat ja munatuoteteollisuuden markkinat toimivat eri tavalla ja eri lähtökohdista.

2.4.4 Kananmunien jäljitettävyyden ja merkintä

Suomeen on perustettu rekisteri, johon kootaan ja rekisteröidään kaikki kananmunia markkinoille toimittavat kanalat. Kanalarekisteriä ylläpitää maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (TIKE).

Kanalarekisteriä koskeva lainsäädäntö on Euroopan Unionissa kirjattu munivien kanojen suojelun vähimmäisvaatimuksia koskevaan direktiiviin. Kanalarekisterin perustamisesta on myös annettu oma toimeenpanosäädöksensä.

Kaikkien markkinoille ihmisravinnoksi kananmunia toimittavien tuottajien on rekisteröidyttävä kanalarekisteriin. Rekisteröityminen ei ole pakollista tuottajille, jotka tuottavat kananmunia vain omaan käyttöönsä tai, jotka myyvät munia vain suoraan kuluttajille heidän omaan käyttöönsä. Kesäkuun 2003 alusta lukien ihmisravinnoksi tarkoitettuja kananmunia saadaan markkinoille saattamista varten tuottaa vain sellaisessa kanalassa, joka on merkitty maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen pitämään kanalarekisteriin. Uusia markkinoille munia tuottavia kanaloita ei myöskään voida tämän päivämäärän jälkeen ottaa käyttöön ennen kuin ne on rekisteröity ja niille on annettu kanalatunnus.

Kanalarekisterin perustaminen pohjautuu eläinsuojelulainsäädäntöön. Kanalarekisteriä koskevat asiat kirjataan osaksi uutta eläinsuojelulakia. Kanojen hyvinvoinnin edistämisen ohella perustettavalla kanalarekisterillä on myös muuta käyttötarkoitusta.

Eläintautien torjuntatyössä kanalarekisteri on apuväline, josta selviää tarkalleen kanaloiden lukumäärä eri alueilla. Tällöin mahdollisen eläintautiepidemian puhjetessa taudin leviäminen voidaan jäljittää ja rajoittaa tehokkaammin, sekä tautiepidemiasta aiheutuvat taloudelliset menetykset voidaan minimoida.

Kanalarekisteri luo myös perustan kananmunien merkitsemiselle. Vuoden 2004 alusta A- luokan kananmuniin on merkittävä tuottajan tunnistenumero ja munien tuotantotavan ilmaiseva koodi. Tämän kanalatunnuksen avulla markkinoille saatetut ihmisravinnoksi tarkoitettut munat voidaan jäljittää.

Jo ennen EU-säädöksiä joidenkin pakkaamojen markkinoimia munia on Suomessa voitu jäljittää tuotantotilalle asti kananmunassa olevan koodin perusteella.

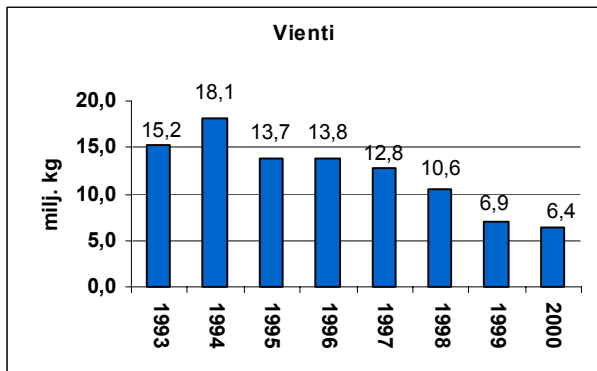
2.4.5 Vienti ja tuonti

Kananmunien omavaraisuus on Suomessa pitkään ollut yli 100 prosenttia. 1980-luvulla omavaraisuus oli reilusti yli 150 prosenttia, joten kananmunien vientitarve Suomesta on jatkunut pitkään. Ajoittain suurikin alhaisella hinnalla tapahtunut vienti on heijastunut tuottajahinnan laskuna. Tuotannonohjaustoimenpiteiden ansioista viennin määrä on laskenut EU-jäsenyyden aikana ja toisaalta munamassan tuonti kasvanut. Munamassan tuonti on kuitenkin ollut viime vuosiin asti vähäistä, mutta kasvu on ollut voimakasta.

Aikaisemmin Venäjälle vietiin runsaasti kananmunia, mutta Venäjän asetettua tuontikiellon EU:n kananmunille vuonna 1996, ovat Suomen tärkeimmät vientikohteet Ruotsin kuluttajamarkkinoiden ohella olleet tuoteteollisuusmarkkinat Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa.

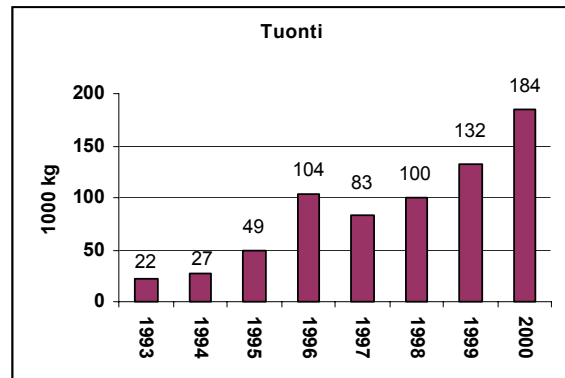
Tuonnin määrä on pitkään ollut reilusti alle 1 milj. kg, mutta vuonna 2002 munavalmisteita tuotiin jo 1,2 miljoona kiloa. Vuonna 1995 EU:ssa hyväksytty kansallinen salmonellavalvontaohjelma edellyttää, että Suomeen tuotaville kananmunille on suoritettu lähtömaassa salmonellatutkimukset. Käytännössä salmonellavalvontaohjelman vaatimuksista johtuen tuonti on kananmunavalmisteita, joille on suoritettu pastöinti. Suuret elintarvikevalmistajat tuovat pääosan määrästä.

Kuvio 11. Kananmunien vienti milj. kg

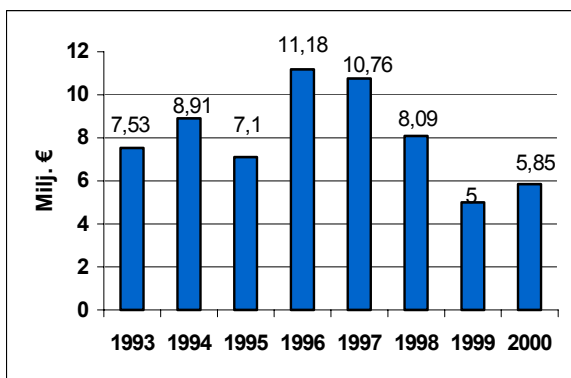
Lähde: Tullihallitus
Ulkomaankauppatilasto 1993-2000

Kuvio 12. Kananmunien tuonti 1000 kg

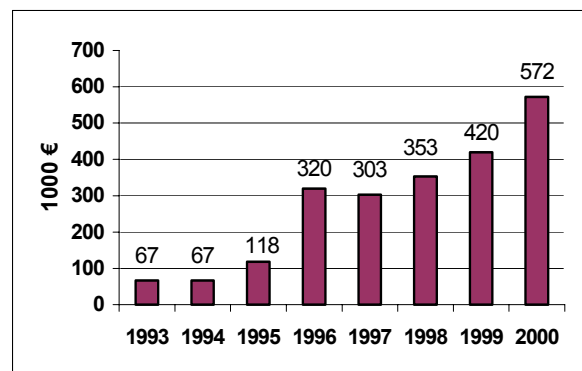
Lähde: Tullihallitus
Ulkomaankauppatilasto 1993-2000

Kuvio 13. Kananmunien viennin arvo milj. €

Lähde: Tullihallitus:
Ulkomaankauppatilasto 1993-2000

Kuvio 14. Kananmunien tuonnin arvo 1000 €

Lähde: Tullihallitus:
Ulkomaankauppatilasto 1993-2000

2.5 KANANMUNANTUOTANNON KANNATTAVUUS

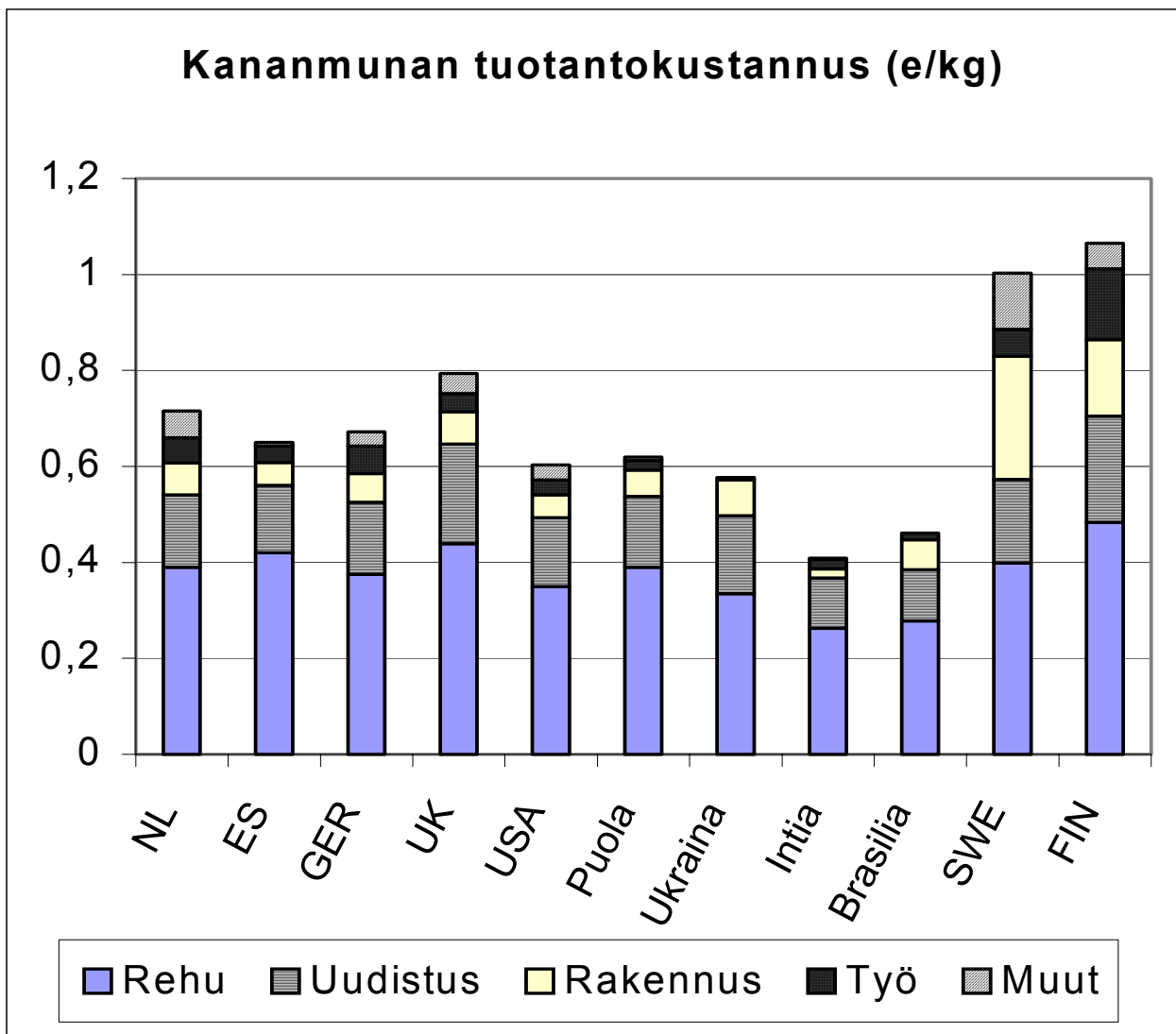
2.5.1 Kananmunantuotannon kannattavuuden perustekijät ja kehittyminen Suomen EU-jäsenyyden aikana

Munantuotannon kannattavuuden kulmakiviä ovat tuotostaso, rehuhyötysuhde, munien hinta, rehun hinta ja kanannuorikon hinta. Tuotostasoon vaikuttavat perimän ohella olosuhteet, ruokinta ja terveydentila. Rehuhyötysuhdetta on jalostuksellisesti parannettu kanan kokoa pienentämällä, mutta se riippuu myös tuotostasosta, olosuhteista, höyhenpeitteestä (paljas kana tarvitsee jopa 30 grammaa enemmän rehua päivässä kuin hyvähöyheninen), rehun laadusta ja haaskauksesta (Jari Pärkö 2002).

MYTT-aineiston vuosien 1994-96 verotustietojen mukaan kanatilojen kustannuksista 29 prosenttia oli ostorehumeinoja ja 14 prosenttia kotieläinten hankintamenoja (Lehmusvuori 1999).

Kananmunien tuotantokustannus on Suomessa (1,06 €/kg) 1,5-kertainen EU:n keskiarvoon (0,7 €/kg) verrattuna. Kustannuksista etenkin rakennus- ja työkustannus ovat Suomessa huomattavan korkeat. Vaikka esimerkiksi Intian ja Brasilian tuotanto on huomattavasti EU:n tuotantoa edullisempaa, ei tuontia juurikaan näistä maista ole kuljetuskustannusten ja tuontitullien takia. Nykyiset tuontitullit suojaavat EU:ta suurilta tuontimunien määrältä.

Kuvio 15. Kananmunan tuotantokustannus eräissä maissa vuonna 2001

Lähde: van Horne, 2002, Ruotsi; SFS-Svenska Ägg, 2001, Suomi; Pärkö, 2001. (Ruotsin laskelmassa virikehäkkikanalan koko on 20 000 kanaa ja Suomen laskelmassa perinteisen häkkikanalan 3 000 kanaa)

Kuvio 16. Kanamuna/rehu –hintasuhde; munien keskimääräisen tuottajahinnan (€/kg) suhde kananrehun hintaan (€/kg) eräissä maissa vuonna 2001.

Lähde: <http://www.internationalegg.com> ; Country Reports 2001.

Kanamunien tuotannosta saatava tuotto laski yhtä voimakkaasti kuin tuottajahinta vuonna 1995. Vuoden 1997 jälkeen tuotto on noussut hieman joka vuosi. Kanamunista saatavan tuoton osuus maatalouden kokonaistuotosta laski 2,7 prosentista (vuonna 1994) 1,3 prosenttiin (vuonna 1999).

EU-jäsenyyden aikana kanamunantuotannolle on maksettu kansallista tukea alentuneiden tuottajahintojen korvaamiseksi ja tuotannon sopeuttamiseksi EU:n maatalousmarkkinoille.

Ruotsissa vertailu vuosien 2000 ja 2001 tuotantokustannusten välillä oli suuri ero johtuen rehukustannuksen noususta. Rehukustannukset olivat nousseet keskimäärin 22 äyriä/kg, mikä nosti kanamunien tuotantokustannushintaa 50 äyriä/kg (SFS - Svenska Ägg, 2002).

Gallup Elintarviketiedon vuosina 2000-2002 tekemien viljelijäkyselyn perusteella tuotantoaan jatkavien tuottajien suurin syy olla investoimatta munintakanalaan oli heikko kannattavuus, joskin sen syy aleni vuonna 2002 kyselyvuodesta 2001 36 prosentista 22 prosenttiin. Vuonna 2000 tuotannosta kokonaan luopumisen pääsyyksi tuottajista 37 prosenttia ilmoitti kannattamattoman tuotannon, vuonna 2001 peräti 68 prosenttia ja vuonna 2002 37 prosenttia.

Gallup Elintarviketiedon vuonna 2001 tekemän kyselyn mukaan vajaat 40 prosenttia kanatiloista piti kyseisen vuoden kannattavuutta tilallaan tyydyttävänä samoin kuin edeltävänä vuonna. Vuoden 2002 kyselyssä 2002 kannattavuutta piti tyydyttävänä 60 prosenttia tuottajista.

Lehmusvuoren (1999) mukaan siipikarjatiloiilla maatalouden tulot alenivat EU-jäsenyyden myötä kolmasosalla. Siipikarjatalouden myyntitulojen osuus tuloista laski 70 prosentista alle 40 prosenttiin ja tukien osuus nousi 6 prosentista 40 prosenttiin. Kun kananmunantuotantoon erikoistuneiden tilojen tulo- ja menoerien herkkyyttä 5 prosenttia: muutokselle tutkittiin, havaittiin, että maataloustuloon vaikuttavista tekijöistä suurin vaikutus oli tukien ja siipikarjatalouden myyntitulojen muutoksella (Lehmusvuori 1999).

2.5.2 Tuotantotapojen taloudellinen arviointi

Suomessa eri kanalatyyppien keskinäistä kannattavuutta vertailevia laskelmia ei juurikaan ole tehty. Euroopassa tutkimuksia on tehty lähinnä Englannissa, Hollannissa ja Saksassa. EU:n häkkikanadirektiivi on lisännyt tutkimusten ja selvitysten määrää 1990-luvun loppua kohden.

Tuotantokustannukset ovat kaikissa tutkimuksissa häkkikanaloissa alhaisemmat muihin kanalatyyppeihin verrattuna. Virikehäkkikanalassa tusina munia tuotettiin 10-15 prosenttia, ritiläparvikanalassa 10-39 prosenttia, lattiakanalassa 16 - 33 prosenttia ja free range -kanalassa 38-68 prosenttia korkeammilla kustannuksilla häkkikanaloihin verrattuna.

Lähes kaikki merkittävät kustannuserät vaihtelevat kanalatyyppien välillä. Walkerin tutkimusta lukuun ottamatta rehukustannus tuotettua munakiloa kohti on häkkikanaloissa alhaisempi kuin muissa tuotantovaihtoehdoissa. Koska häkkioloissa pidettyjen kanojen kuolleisuus on alhaisempi kuin muissa tuotantotavoissa, on poikaskustannus vastaavasti alhaisempi. Myös kiinteät kustannukset (rakennus ja kalusto) ja työkustannus ovat häkkikanaloissa alhaisempia kuin muissa vaihtoehdoissa.

Kaikkien laskelmien osalta erityisesti huomioitavia seikkoja:

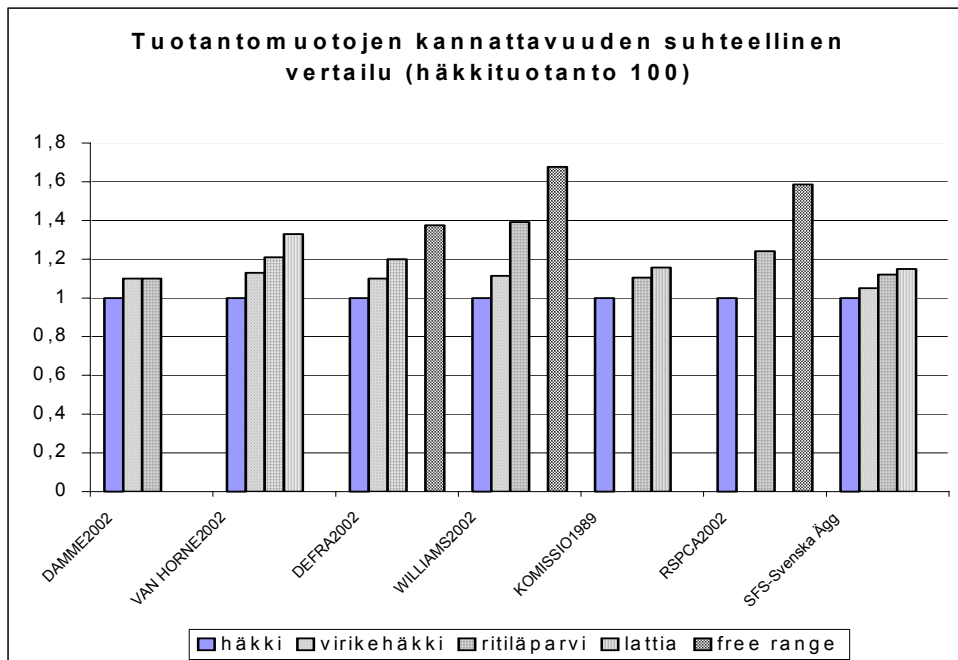
- tutkimuksissa on otettu jossain määrin vaihtelevasti huomioon eri kustannustekijöitä.
- vanhemmissa tutkimuksissa rehukustannukset on laskettu nykyisiä rehujen hintoja korkeammilla hinnoilla, jolloin niiden osuus kokonaiskustannuksista on korkeampi kuin uusimmissa tutkimuksissa. Muiden kustannuserien osalta voidaan katsoa, ettei vanhempien tutkimusten osalta merkittäviä laskelmien vertailukelpoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ole.
- Laskelmissa yksikkökoko on oletettu varsin suureksi ja työkustannuksen osuus kokonaiskustannuksista on varsin alhainen, esimerkiksi komission laskelmassa perinteisen häkkikanalan yksikkökoko on 30 000 kanaa ja työkustannuksen osuus 6 prosenttia. SFS – Svenska Äggin laskelmissa 20 000 kanan yksikössä työkustannuksen osuus oli myös 6 prosenttia kokonaiskustannuksista, ja yksikkö koon pienentyessä sekä siirryttäessä lattiakanaloista virikehäkkikanaloihin työkustannuksen osuus kokonaiskustannuksista laski. Kuitenkin Suomessa työkustannuksen osuus on käytännössä suurempi yksikkökoon ollessa selvästi tässä käsiteltyjen tutkimusten kanaloita pienempi.

- Rakennuksen kestoikä vaihtelee laskelmissa kymmenestä kahteenkymmeneen vuoteen, millä on vaikutusta kiinteisiin kustannuksiin. Korkoprosenttina on käytetty 5, 7 ja 7,5 prosenttia.
- Kanatiheyden alentaminen nostaa kustannuksia selkeästi. Toisaalta kaikissa tuloksissa ero ei ole merkittävä; Williamsin mukaan häkkialan nostaminen 450 cm²:stä/kana 550 cm²:iin/kana nostaa kustannuksia vain 0,2 prosenttia, kun taas van Hornen mukaan kustannukset nousisivat 4,0 prosentilla. Muissa kanalavaihtoehtoissa kanatiheyden alentaminen nostaa kustannuksia: DEFRA:n laskelmien mukaan kokonaiskustannus kasvaa 6 - 8 prosenttia alennettaessa kanatiheyttä 12:sta 9:ään kanaan, ja vastaavasti komission raportissa kustannus kasvoi 6 prosentilla alennettaessa kanatiheyttä 20:sta 15:een. SFS – Svenska Äggin mukaan kustannukset nousevat 3 prosenttia alennettaessa lattiakanalassa kanatiheyttä 9:stä 7:ään kanaan.
- Useimmissa laskelmissa (ei SFS - Svenska Ägg) käsitellään vain kustannuksia eikä lainkaan tuottoa, jolloin ne eivät ota huomioon tuotettujen munien määrää tai munien koon ja laadun vaikutusta. Häkeissä tuotetut munat ovat hieman suurempia ja laadultaan parempia kun lattiakanaloissa tuotetut munat, jolloin kanaa kohden saatava tuotto on suurempi.

On hyvä huomata, etteivät kaikki vaihtoehtoisen tuotannon tavoista aiheutuvat suuremmat kustannukset heijastu kanojen hyvinvointiin, esim. suurempi rehukustannus ja rakennusmaan tarve.

Mikäli otetaan huomioon vain taloudelliset näkökohdat, 350-400 cm²/kana antaisi kananmunan tuottajan kannalta parhaan tulon (USAssa).

Kuvio 17. Kanamunien tuotantomuotojen kannattavuuden suhteellinen vertailu. Häkkituotannon suhdeluku on 100. Tutkimuksissa on otettu vaihtelevasti huomioon eri kustannustekijöitä.

3. KANOJEN TERVEYS JA HYVINVOINTI

3.1 Kanojen pitoa ja hyvinvointia koskeva eläinsuojelulainsäädäntö

3.1.1 Kanoja koskevat eläinsuojeluvaatimukset

Maa- ja metsätalousministeriön munivia kanoja koskevat eläinsuojeluvaatimukset uudistettiin vuonna 2000. Kanojen pitoa koskevia määräyksiä on eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinsuojeluasetuksessa (396/1996, muutos 425/2000), MMMn asetuksessa kanojen pidolle asetetusta eläinsuojeluvaatimuksista (10/EEO/2000) ja MMMn päätöksessä eläinten kuljetukselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (27/EEO/1996).

3.1.2 Häkkikanadirektiivi 1999/74/EY

Vuonna 1998 Euroopan yhteisössä otettiin käyttöön tuotantoeläinten suojelua koskeva neuvoston direktiivi (98/58/EY), jossa määrättiin periaatteet erityisesti eläinten fysiologisia ja etologisia tarpeita vastaavasta kasvatustilasta, ruokinnasta ja asianmukaisen hoidon järjestämisestä eläimille. Erilaisissa tuotantojärjestelmissä pidettävien munivien kanojen hyvinvointia koskevissa tutkimuksissa on todettu, että perinteisissä häkeissä ja myös muunlaisissa tuotantojärjestelmissä pidettävien kanojen hyvinvoinnin edellytykset ovat puutteelliset eikä tiettyjä kanojen tarpeita voida ottaa huomioon. Munivien kanojen suojelun vähimmäisvaatimuksista annettiin neuvoston direktiivi 1999/74/EY. Lainsäädännön tavoitteena on säilyttää munivien kanojen hyvinvointi ja terveys.

Direktiivin mukaisille järjestelmille on annettu erilaisia siirtymäaikoja vuoteen 2011 asti. Tänä aikana munantuotantoa jatkavat tilat voivat tehdä vaadittavat olosuhdemuutokset kanaloissaan. Yksittäiset tuotantomuotoa koskevat ohjeet määrittelevät kanaa kohden varattavan tilan ja esimerkiksi ruokintakourun ja orren vähimmäispituuden. Jäsenvaltiot voivat direktiivin nojalla valita yhden tai useamman tarkoituksenmukaisimman järjestelmän.

Direktiivin mukaan vaihtoehtoisissa järjestelmissä (esim. lattiakanalat) eläintiheys saa olla enintään 9 kanaa käytettävissä olevan alan neliometriä kohti. Mikäli vaihtoehtoinen järjestelmä on ollut käytössä 3.8.1999, elintiheydeksi sallitaan 31.12.2011 saakka 12 kanaa/m². Tällöin käytettävissä olevan alan on oltava yhtä suuri kuin käytettävissä olevan lattiapinta-alan.

Varustelemattomissa häkeissä vuoden 2003 alusta alkaen uusien häkkien käyttöönotto on kielletty ja olemassa olevassa tuotannossa pinta-alaa on oltava vähintään 550 cm²/kanaa. Samassa häkissä saa pitää enintään 7 kanaa. Viimeistään vuoden 2012 alusta alkaen munivien kanojen pito perinteisissä häkeissä on kielletty.

Varustelluissa häkeissä häkkipinta-alaa on oltava vähintään 750 cm²/kana, josta käytettävissä olevaa alaa 600 cm²/kana. Kanojen käytettävissä on oltava pesä, pehku ja orsia sekä asianmukainen varuste, johon kanojen kynnet hioutuvat.

Koska Suomessa valtaosa kanoista pidetään häkeissä, säännökset vaikuttavat kananmunantuottajien rakennusinvestointipäätöksiin. Elintarviketieto Oy:n vuoden 2002 lopulla tekemän kyselyn mukaan joka neljäs tuottaja oli investoinut kanalarakennukseen edeltävän viiden vuoden aikana. Joka viides suunnitteli munintakanalainvestointeja seuraavalle viidelle vuodelle, näistä puolet vuosien 2003-

2004 aikana. Lisäksi joka kymmenennellä oli kanahäkkeihin liittyviä laiteinvestointisuunnitelmia lähivuosille.

3.2 Tilanne muissa EU-maissa

3.2.1 Varustelemattomat häkit

Espanja, Hollanti, Portugal ja Ranska noudattavat neuvoston direktiivin 1999/74/EY mukaista siirtymäaikaa 1.1.2012 asti.

Ruotsissa päätettiin vuonna 1988 kieltää varustelemattomien häkkien käyttö. Siirtymäaika kesti 1.1.1998 asti. Ruotsissa on kuitenkin tälläkin hetkellä jonkin verran tuottajia, joilla on yhä käytössä varustelemattomia häkkeitä, koska vaihtoehtoisia pitomenetelmiä ei ole ollut saatavilla. Kaikki varustelemattomia häkkeitä vielä käyttävät tilat on tarkastettu, että kyseisten tilojen kanojen hyvinvoinnin taso riittävän korkea. Ruotsalaiset arvioivat varustelemattomien häkkien käytön loppuvan 2004 alkuun mennessä.

Saksassa varustelemattomien häkkien käyttö on kielletty kanaloilta 31.12.2006 jälkeen.

3.2.2 Varustellut häkit

Ruotsista saatujen kokemusten mukaan varustellut häkit täyttävät kanojen peruskäyttötarpeet, vaikka kanaa kohden tilaa tässäkin menetelmässä vähän. Pieni ryhmäkoko on ruotsalaisten mukaan kanojen hyvinvointia edistävä tekijä. Ruotsissa on havaittu korkeaa kuolleisuutta joissakin avokanaloissa kannibalismien vuoksi. Kannibalismia vähentävä kanojen nokkien leikkaaminen ei ole sallittua Ruotsissa. Avokanaloita kohtaan on kuitenkin kiinnostus kasvamassa ja he toivovat tilanteen kannibalismien osalta helpottuvan rauhallisempien kanahybridien käytön myötä.

Ranska on rahoittanut kahden vuoden ajan tutkimusprojektia, jossa selvitetään varustelluissa häkkien ja avokanaloitten vaikutuksia kanojen käyttäytymiseen ja tautitilanteeseen sekä edellä mainituissa kanaloissa työskentelevien ihmisten terveyteen. Tähän mennessä saatujen tulosten perusteella avokanalat voivat aiheuttaa vakavia terveysongelmia sekä kuluttajille että työntekijöille.

EU-maista Saksa on päättänyt kieltää varustellujen häkkien käytön vuoden 2012 alusta siten, että ennen 13.3.2002 toiminnassa olleilta kanaloilta varustettujen häkkien kielletään 31.12.2011. Muut vastanneet maat eivät suunnittele varustettujen häkkien kieltämistä.

3.2.3 Tilavaatimukset

Ruotsia lukuun ottamatta kyselyyn vastanneet maat ilmoittavat noudattavansa edellä mainitun neuvoston direktiivin mukaisia tilavaatimuksia. Häkkikanojen osalta Ruotsi edellyttää hieman enemmän tilaa kanaa kohden kahden kanan häkissä kuin kyseinen direktiivi; kahdelle kanalle 800 cm² per kana. Kolmelle tai useammalle säädetty 600 m² per kana vastaa neuvoston direktiivin edellyttämää tila-vaatimusta.

3.3 Kanojen hyvinvointi ja terveys

Yleinen kiinnostus tuotantoeläinten hyvinvointiin eri tuotantomuodoissa. Eläinten hyvinvoinnin mittaaminen objektiivisella ja yhtenäisellä tavalla on vaikeaa. Yksittäisen eläimen hyvinvointia voidaan arvioida sen keinoilla sopeutua ympäristöön. Nämä keinot ovat fysiologisia ja käyttäytymistä (esimerkiksi sydämen lyöntitiheys).

3.3.1 Eri tuotantomenetelmien vertailu

Farm Animal Welfare Council (1997) on vertaillut eri tuotantomuotojen vaikutusta kanojen terveyteen ja hyvinvointiin.

HÄKKIKANALA

- + helppo kontrolloida tuotantoympäristöä, mm. munien lämpötilaa kanojen syöntiä, vettä ja valoa
- + tilanahtaus vähentää kanojen aggressioita
- + pieni kanaparvikoko
- + tautivalvonta helppoa
- + rehunkulutus alhainen

- virikkeiden ja tilan vähyys estää kanojen normaalia käyttäytymistä, mm. pehkukylpyjä
- häkkien rakenne saattaa aiheuttaa höyhenpiteen ja jalkojen vaurioitumista
- liikkumisen rajoittaminen aiheuttaa luiden heikkoutta

LATTIAKANALA

- + fyysisesti vaihteleva ympäristö, jossa kanat voivat toteuttaa normaalia käytöstä
- + kanalla on vapaus liikkua kanalan sisällä
- + munintapesät, orret ja pehku
- + kanoilla vahvempi luusto lisääntyneen liikkumisen ansiosta
- + kanat voivat purkaa aggressiotaan liikkumalla kanalassa

- puhtaanapito vaikeutuu
- kanojen tapaturmat (liiskaantuminen) yleisempiä
- suurempi riski loisille

LUOMUKANALA

- + vapaus liikkua ja toteuttaa
- + laiduntamismahdollisuus ja vaihteleva dieetti
- + mahdollisuus ottaa hiekkakylpyjä
- + lisääntynyt aktiivisuus vahvistaa luustoa

- petoeläintuhot
- lisääntynyt tautivaara (ulostekontaminaatio ja kontaktit villien lintujen kanssa)
- sään vaihtelu

3.3.2 Tuotantomenetelmän vaikutus kanojen hyvinvointiin

Suomalaisilta eläinsuojelujärjestöiltä saatujen tietojen mukaan kanojen terveyttä ja hyvinvointia eri tuotantomuodoissa on tutkittu viime aikoina runsaasti mm. Saksassa ja Englannissa. Animalia Ry:n ja Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen mukaan tutkimukset ovat osoittaneet, että kerrosritiläkanaloissa eläinten terveys ja hyvinvointi ovat keskimäärin paremmat kuin virikehäkeissä. Virikehäkeissä suurin osa kanojen liikkumis- ja kehonhoitokäyttäytymisestä, kuten siipien levittämisestä ja itsensä sukimisesta, on lähes yhtä mahdotonta toteuttaa kuin nykyisissä häkissä. Tutkimuksissa on myös osoittautunut, että virikehäkeissä on korkean eläintiheyden takia yleistä, että virikkeitä pystyy todellisuudessa käyttämään vain osa häkin kanoista. Muut kanat elävät ikään kuin nykyisenlaisessa häkissä. Myös luunmurtumia esiintyy, koska liikunnan vähyyden takia kanojen luuntiheys jää normaalia alhaisemmaksi.

Kerrosritiläkanaloissa ongelmat ovat lievempiä, koska kanat voivat liikkua koko rakennuksessa ja lentää ritilätasolta toiselle. Tällöin niillä on enemmän tilaa muun muassa siipien levittelemiseen ja itsensä sukimiseen. Ne myös saavat ratkaisevasti enemmän liikuntaa kuin virikehäkeissä, mistä syystä niiden luuntiheys on merkittävästi parempi ja spontaaneja luunmurtumia esiintyy vähemmän.

Eräs tärkeä hyvinvoinnin mittari on niin kutsuttu stereotyyppinen käyttäytyminen (eli esimerkiksi tarkoitukseton, robottimainen pään nyökyttely). Sen tiedetään olevan eläimen reaktio olosuhteisiin, joissa se kokee ympäristön asettamien rajoitusten olevan ylivoimaisessa ristiriidassa sen omien toiminnantarpeiden kanssa. Stereotyyppioiden esiintyminen on aina merkki siitä, että pito-olosuhteet aiheuttavat vakavia ongelmia eläinten hyvinvoinnille. Nykyisenlaisissa kanahäkeissä ja virikehäkeissä esiintyy stereotyyppistä käyttäytymistä, mutta lattiakanaloissa ja kerrosritiläkanaloissa ei. Virikehäkit ovat kaupallisessa käytössä uudempi tulokas kuin kerrosritiläkanalat. Alussa virikehäkkeihin kohdistettiin melko paljon odotuksia. Tutkimustiedon karttuminen on kuitenkin sittemmin osoittanut, että osa odotuksista on ollut liian optimistisia. Virikehäkeissä on edelleen jäljellä - vain hiukan lieventyneinä - suurin osa nykyisenlaisten häkkien aiheuttamista ongelmista eläinten hyvinvoinnille.

De Boer ym. (2000) arvioivat häkkikanalan, lattiakanalan ja ritiläparvikanalan soveltuvuutta kananmunantuotantoon taloudellisilta, ekologisilta ja sosiaalisilta tavoitearvoiltaan. Heidän mukaansa häkkikanala on muilta ominaisuuksiltaan (tuotantokustannuksilta, pöly- ja ammoniakkipitoisuuksilta, rehuhyötysuhteelta) paras vaihtoehto, mutta kanojen hyvinvoinnin kannalta huonoin. Paras vaihtoehto kanojen hyvinvoinnin kannalta oli ritiläparvikanala. Heidän mukaansa nykyinen lattiakanala ei ole hyvä vaihtoehto häkkikanalaan verrattuna.

3.4 Kanojen terveystilanne Suomessa

Suomessa on eläimillä esiintyvien tarttuvien tautien tasoa ollut helppo rajoittaa maantieteellisen sijainnin, harvan asutuksen ja tautien ennaltaehkäisylle myönteisen asenteen ansiosta. Euroopan unionin jäsenenä Suomi kuitenkin samalla kuuluu laajaan Euroopan kattavaan sisämarkkina-alueeseen, jonka sisällä tavarat voivat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta vapaasti liikkua. Hyvän eläintautitilanteen varmistaminen myös tulevaisuudessa viranomaisten, elinkeinoelämän ja eläinten omistajien välisen työnjaon ja yhteistyön avulla on tärkeää niin terveydellisistä kuin taloudellisistakin syistä.

Siipikarjan yleinen terveystilanne on Suomessa erittäin hyvä. Siipikarjan taudeista vaikeimpina pidetään zoonooseja, joita ovat selkärankaisesta eläimestä ihmiseen ja päinvastoin tarttuvat taudit.

Maassamme ei eläimillä esiinny tällä hetkellä vakavia zoonooseja. Salmonella on elintarvike-turvallisuuden kannalta yksi tärkeimmistä vastustettavista zoonooseista ja sen tartuntariskien hallinta on todettu helpoimmaksi ja halvimmaksi elintarvikeketjun alkutuotantovaiheessa. Salmonellan esiintyvyys rehuissa, eläimissä ja eläimistä saatavissa elintarvikkeissa on Suomessa huomattavan vähäistä. EU:n komission hyväksymä kansallinen salmonellavalvontaohjelmamme perustuu ensisijaisesti tuotantotilojen valvontaan ja salmonellatartunnan ennaltaehkäisyyn.

Vuodesta 1989 lähtien maassamme on toiminut siipikarjan terveystarkkailu, joka on kehitetty pääasiassa poikastuotantoa harjoittaville tiloille. Siinä seurataan rokotusten tehokkuutta ja tautitilannetta ohjelmaan osallistuvilla tiloilla.

3.5 Valmisteilla oleva muu EY-lainsäädäntö

3.5.1 EY:n zoonosilainsäädäntö

Yhteisössä tulee voimaan vuoden mahdollisesti vuoden 2004 alusta zoonosien valvonta-asetus, joka koskee varsinaista salmonellavalvontaa. Nykyinen kansallinen salmonellavalvontaohjelma pitäisi hyväksyttää uudelleen uuden asetuksen mukaisesti. Hyväksyntä tapahtuisi asteittain. Ensin hyväksyttäisiin kanojen jalostus- ja siitosparvien (munan ja broilerintuotantolinjat) ohjelma, sen jälkeen munivien kanojen, broilereiden, kalkkunoiden ja sikojen. Jalostus ja siitosparvien ohjelma pitäisi olla toiminnassa 30 kuukautta asetuksen voimaantulon jälkeen ja munivien kanojen vuosi tästä eteenpäin.

Ainoa eläinryhmä, jonka salmonellavalvontaan tulisi oleellisia muutoksia, on munivat kanat. Nykyinen ohjelmamme vaatii munivien kanojen parville salmonellatestauksen kerran nuorikkovaiheessa ja sen jälkeen kolme kertaa muninnan aikana (=käytännössä n. 20 viikon välein). Uusi ehdotus tiukentaisi näytteenottoväliä. Parvi testattaisiin kerran untuvikkovaiheessa, kerran nuorikkovaiheessa ja munintakaudella 15 viikon välein.

Komissio on luvannut, että maat, joilla on hyvä salmonellatilanne (= Suomi ja Ruotsi), voisivat saada tietyin ehdoin poikkeuksia yleisistä vaatimuksista. EELA on aloittanut salmonellariskinarvioinnin munantuotantoketjussa. Tämän riskinarvioinnin perusteella voimme toivottavasti anoa poikkeusta näytteenottotiheyteen.

Toinen muutos munivien kanojen osalta koskee pohjoisen poikkeusaluetta. Nykyisin alueen munintakanaloiden ei täydy osallistua salmonellavalvontaohjelmaan, jos ne myyvät munansa suoraan vähittäismyyntiin. Jatkossa poikkeusalueen kanaloiden edellytetään myös osallistuvan valvontaohjelmaan.

4. MAATALOUSPOLIITTISET TOIMENPITEET

4.1 Euroopan Unionin kananmunien markkinajärjestelmä

Euroopan Unionissa ei ole suoria interventio tai markkinatukijärjestelmiä kananmunille. Tästä syystä kananmunien markkinahinnat EU:ssa heijastuvat suoraan kysyntä/tarjontatilanteesta.

Vientituki on eriytetty määräpaikoittain ja lisäksi kuorimunille, kananmunatuotteille ja kananmunaraaka-aineille maksetaan eri eritasoista tukea. Esimerkiksi vuoden 2002 lopussa vientituki kuorimunille vaihteli 0 – 30 euroon /100 kilolta määräpaikasta riippuen

Vientitukien ja tuontikiintiöiden määrästä päättää kananmunien hallintokomitea, joka kokoontuu kuukausittain.

EU:n sisämarkkinoilla kananmunia markkinoitaessa sallittuja tuotantotapoja on neljä: häkkituotanto, lattiatuotanto, vapaa kana –tuotanto (free range) ja luonnonmukainen tuotanto.

4.2 WTO- Neuvottelujen nykytilanne ja vaikutukset kananmunasektorille

WTO:n maataloussopimus neuvoteltiin 1986 – 1994 Uruguay'n kierroksella ja se oli merkittävä ensi askel kohti tasapuolista kilpailua ja vähemmän vääristynyttä sektoria. Se sisältää merkittäviä sitoumuksia WTO:n jäsenvaltioilta parantaa markkinoille pääsyä ja vähentää kauppaa vääristäviä tukia maataloudessa. Nämä sitoumukset toteutetaan kuuden vuoden ajanjaksossa (10 vuotta kehitysmaissa), alkaen vuodesta 1995. Uruguay'n neuvotteluissa maat sopivat myös pitkän aikavälin tavoitteesta perustaa oikeudenmukaisempi ja markkinasuuntautuneempi maatalouden kauppajärjestelmä.

Maatalouden osalta neuvotteluissa on määritelty kolme pilaria: markkinoille pääsy, vientituet ja sisäinen tuki. Neuvotteluissa sisäinen tuki jaetaan kolmeen osaan sen perusteella, miten suuri merkitys tuella on kauppaa vääristävänä tekijänä. Vihreän tuen (mm. ympäristötuki, Lfa-tuki, rakennetuet, Suomen kansalliset tuet) ei katsota vääristävän kauppaa lainkaan, eikä siihen kohdistu WTO-neuvotteluissa vähennys- tai rajoituspaineita kuin ainoastaan kaikkein kiihkeimmiltä vapaakaupan kannattajilta. Nykyisessä WTO-sopimuksessa ei ole alennusvelvoitetta myöskään sinisen laatikon tuelle silloin, kun tuki maksetaan tuotantoa rajoittavien ohjelmien mukaisesti tai kun tuki maksetaan rajattuun yksiköiden enimmäismäärään asti, esim. perusalan mukaan (mm. Cap-tuki). Parhailaan käynnissä olevissa neuvotteluissa on paineita sinisen tuen alentamiseen. Keltaista tukea ovat ne toimenpiteet, joilla vaikutetaan hallinnollisiin kotimarkkinahintoihin siten, että ne pysyvät maailmanmarkkinahintoja korkeammalla tasolla. Näitä ovat mm. tullit tuonnille ja vientimaksut viennille, joiden katsotaan suoraan vääristävän kauppaa ja joiden alentamiseen jäsenvaltiot ovat Uruguay'n kierroksella jo sitoutuneet.

Dohan kehityskierros (käynnissä oleva laaja WTO-neuvottelukierros) pitäisi saada aikataulun mukaan päätökseen vuoden 2004 loppuun mennessä. Maatalouden osalta tavoitteena on merkittävät parannukset maataloustuotteiden maailmanmarkkinoille pääsyssä, kaikkien vientitukien vähentäminen (tulevaisuudessa edelleen kokonaan poistaminen) ja kauppaa vääristävän sisäisen tuen merkittävä vähentäminen. WTO-neuvottelut etenevät, mutta eri maiden ja ryhmien kannat eroavat suuresti toisistaan. Jäsenvaltiot ovat sitoutuneet maatalouden tulevia sitoumuksia koskevien toimintatapojen (modaliteetit) määrittämiseen jo keväeseen 2003 (31.3.03) mennessä, mutta

todennäköisemmin tämä perusrunko saadaan neuvotteluissa aikaiseksi syyskuussa 2003 WTO:n ministerikokouksessa.

Mikäli EU:n maksama kananmunien vientituki poistettaisiin, EU:n tuottamien kananmunien hinta nousisi ja tämän seurauksena niiden myynti maailmanmarkkinoille tyrehtyisi. Tullien alentaminen on todennäköistä, mikä tulee lisäämään tuontia kolmansista maista ja laskemaan munien hintaa EU:n sisämarkkinoilla. Samanaikaisesti häkkidirektiivin aiheuttamat kohonneet kustannukset nostavat tuotantokustannuksia Euroopassa, mikä edelleen lisää kolmansien maiden kiinnostusta Euroopan markkinoille. Munien tuonti yhteisöä alhaisempia hyvinvointistandardeja noudattavista maista on mahdollinen uhka yhteisön ja siten myös Suomen kananmunantuotannolle. WTO:n sopimusten mukaan tällaista tuontia ei voida estää, joten varsin paljon riippuu kuluttajien suhtautumisesta. Toisaalta WTO-sopimuksen mukaisesti EU:lla on mahdollisuus vedota WTO-sopimuksen erityissuojalausekkeeseen, joka mahdollistaa tariffien nostamisen aina 30 prosenttiin asti, mikäli tuontimunien määrä kasvaisi lyhyen ajan sisällä voimakkaasti tai hinta alenisi jyrkästi.

Suomen kananmunantuotannon osalta suurin merkitys käynnissä olevilla WTO-neuvotteluilla lienee painostuksella alentaa tulleja ja vientitukia. Tällä hetkellä Suomen salmonellaohjelman takia laajamittainen kuorimunien tuonti on vaikeaa.

Sekä tuki kanahäkkidirektiivin aiheuttamille investoinneille, että Suomen kansallinen tuki muniville kanoille ovat todennäköisesti niin vähämerkityksisiä, ettei niiden käyttöönottoon, vähentämiseen tai poistamiseen tule kohdistumaan paineita WTO-neuvottelujen taholta.

4.3 Yhteisen maatalouspolitiikan tulevien muutosten vaikutukset kananmunasektorille

Euroopan Unionin markkina- ja hintapolitiikalla oli merkittävä vaikutus siipikarjasektorin rehuhintoihin, kun viljan hintaa pidettiin maailmanmarkkinahintoja korkeammalla tasolla. On arvioitu, että vuodesta 2001 vuoteen 2012 ero munivien kanojen rehujen hinnassa EU:n ja muun maailman välillä alenee vielä 5 prosenttia (van Horne 2002).

MTT – Taloustutkimuksen (Lehtonen 2002) mukaan Dremfia-sektorimallin analyysiin perusteella siipikarjasektorille ei Agenda 2000 välitarkastelusta aiheudu merkittäviä vaikutuksia (Lehtonen 2002). Maito- ja naudanlihantuotannon kannattavuuden malli ennustaa heikkenevän ja näiden tuotannonalojen tuotannon määrän alenevan, mikä saattaa heijastua myös kananmunantuotantoon (oma). Euroopan komission arvion mukaan sianlihantuotanto hyötyisi epäsuorasti (rehu)viljan hinnan alennuksesta, ja saman hyödyn voisi olettaa koskettavan myös kananmunantuotantoa (komissio 2002).

Uusista jäsenmaista Unkari on pisimmällä munien kaupan pitämisen vaatimusten käyttöön otolla asetuksella. Kuitenkaan edes Unkarin lainsäädäntö ei ole täysin yhteen sovitettavissa yhteisön säännösten kanssa.

Kymmenestä uudesta jäsenmaasta kananmunien vientiä on ollut eniten Unkarilla: vuosina 1997-99 keskimäärin 7,6 miljoonaa USD ja Tsekillä 3,7 miljoonaa USD. Samalla ajanjaksolla Suomen viennin arvo oli 4,4 miljoonaa USD. Unkarista vietyjen kuorimunien hinta oli keskimäärin 0,33 USD/kg, Tsekistä vietyjen 1,27 USD/kg ja Suomesta vietyjen 1,17 USD/kg. Itä-Euroopan valtioissa huomattava merkitys on muulla siipikarjalla, mm. hanhilla.

4.4 Maatalouden strategia

Maatalouden strategiaprojekti on asettanut vuoden 2001 lopulla seitsemän kansallista tavoitetta, joiden avulla Suomen maatalous säilyy kilpailukykyisenä ja maaseutu elinvoimaisena. Tavoitteiksi asetettiin kuluttajalähtöisen toiminnan vahvistaminen koko elintarvikeketjussa, maatalouden kannattavuuden ja toimintaedellytysten turvaaminen, EU:n maatalouspolitiikan kehittäminen tasapuolisemmaksi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävämmäksi, maatalous- ja maaseutupolitiikan vuorovaikutuksen tehostaminen, maatalouden rakenteen parantaminen ja markkinoiden toimivuuden parantaminen.

Loppuraportissaan strategiaprojektin johtoryhmä toteaa, että Euroopan yhteisön maatalouspolitiikan toimintaedellytysten turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Suomessa on neuvotteluihin valmistauduttaessa kartoitettava tuote- ja sektorikohtaisesti keinoja, joilla yhteistä maatalouspolitiikkaa kehitetään tasapuolisemmaksi ottaen huomioon eri alueilla ja eri olosuhteissa harjoitettavan tuotannon taloudelliset edellytykset. Maksettavat tuet mitoitetaan vastaamaan eri alueiden luontaista kilpailukykyä ja niissä otetaan huomioon alueille ominaiset tuotantotavat.

Suomen kansallisen tukijärjestelmän tavoitteena on täydentää yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukijärjestelmää ja turvata maatalouden toimintaedellytykset eri tuotantosuunnilla ja alueilla sekä edesauttaa maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Vaihtoehtoja perheviljelmäpohjaisen maatalouden kannattavuuden ja toimintaedellytysten turvaamiseksi on kartoitettava. Erityisesti on kehitettävä vaihtoehtoja, jotka säilyttävät tuotantomotivaation ja työnteon mielekkyyden. Maatilojen sukupolvenvaihdoksia ja maataloustuotannosta luopumista ohjaavien järjestelmien ehtoja on kehitettävä, jotta löydetään entistä tehokkaampia ratkaisuja rakennekehityksen edistämiseksi. Tilarakenteeseen vaikutetaan suuntaamalla rahoitustuki perheviljelmien tai niiden muodostamien yhteenliittymien hoidettavissa oleville yksiköille, mutta muutoin tilakoon kasvua ei nykyisessä tilanteessa ole tarpeellista valtiollan toimenpitein erityisesti rajoittaa.

Kansallisella tuella on turvattava tasapuoliset edellytykset maataloustuotannon kannattavuudelle ja kannustavuudelle koko maassa ja eri tuotantosuunnissa. Tukitasojen määrittelyssä on otettava huomioon kannattavuuteen vaikuttavissa tuotto- ja kustannustekijöissä tapahtuneet muutokset, mikä edellyttää myös tukien maksuvaltuuksien tarkistamista. Kanamunantuotannossa kustannukset nousevat Euroopan neuvoston munivien kanojen pitoa koskevan direktiivin säännösten toteutuksen johdosta, mutta kotimaisten kananmunien tuotannon jatkuminen tulee varmistaa tukitoimin; on tärkeää, että kotimaisen raaka-aineen saanti elintarviketeollisuudellemme on turvattu. Etelä-Suomen vakavien vaikeuksien tuen ja pohjoisen tuen järjestelmiä tulee kehittää niin, että ne turvaavat kannattavan maataloustuotannon säilymisen ja edistävät tuotannon kehittymistä markkinoita vastaavasti. Käytettävissä olevien resurssien puitteissa on ensisijaista säilyttää maatalouden kannattavuus.

EU:n solmimat kahdenväliset kauppasopimukset ja tuleva WTO-ratkaisu muuttavat kansainvälistä toimintaympäristöä ja uhkaavat erityisesti vientitukea ja sisäistä tukea koskevien rajoitteiden kiristystä. Vientituen käytön on oltava mahdollista jatkossakin ja erilaisia vientiä edistäviä toimenpiteitä on kohdeltava tasapuolisesti. Maatalouden monivaikutteisuus on otettava huomioon uudessa WTO-sopimuksessa määriteltäessä sallittuja tukitoimenpiteitä, jolloin voidaan turvata maatalouden tuottamien erilaisten julkishyödykkeiden tarjonta. Kuluttajalähtöisen toiminnan ja markkinoiden toimivuuden edistämiseksi kansainvälistä kauppaa ohjaavien sääntöjen on jatkossakin sallittava tuotteiden alkuperän, tuotantotapojen ja laadun kertovien merkintöjen käyttö.

Suomen maatalouden vahvuuksia ovat tuotteiden ja tuotantopanosten hyvä laatu, tuotantomenetelmien eettisyys, puhdas maaperä ja ilma sekä terveet tuotantoeläimet. Maatalouden tuotantomenetelmien on sopeuduttava luonnon kestävyys ja eläimiä on kohdeltava lajinnukaisesti aiheuttamatta niille kärsimystä. Maamme korkeatasoisista elintarvikehygieniasta ei saa heikentää EU-säännöksin. Strategiassa korostetaan, että jatkossakin on varmistettava maa- ja elintarviketaloutemme kyky huolehtia laadukkaiden ja turvallisten elintarvikkeiden tarjonnasta. Kansallisen laatustrategian rakentaminen on yhdistettävä osaksi tuote- ja sektorikohtaista toimenpidesuunnittelua. Kuluttajalähtöisyyden tuomat mahdollisuudet ja haasteet on eri tuotteiden kohdalla arvioitava laatutyön edistämiseksi. Kuluttajien tarpeisiin vastataan mm. luonnonmukaista tuotantoa edistämällä. Kansallisen laatustrategian tavoitteena on, että vuoteen 2006 mennessä kaikki elintarvikkeita tuottavat maatilat ovat järjestelmällisen laatutyön piirissä. Pro-Agria Maaseutukeskuksen yhdessä pakkaamoiden kanssa järjestämiin laatu- ja järjestelmäkoulutuksiin on vuoden 2002 loppuun mennessä osallistunut ainakin 151 kananmunantuottajaa Varsinais-Suomen alueella.

Jatkossa on myös tarpeen yksityiskohtaisesti selvittää, mitä mahdollisuuksia on käytettävissä markkinakoordinaation tehostamiseksi. Tuottajaorganisaatioiden syntymistä on edistettävä ja niiden toimintaa tehostettava, mikä kananmunasektorilla voisi tarkoittaa esim. pakkaamoiden välistä yhteistyötä.

Yhteisön osarahoittamat kehittämistoimet voisivat perustua maatalouden työvaltaisuuteen, tilojen monimuotoisuuteen ja tuotteiden laatuun. Tältä pohjalta voi löytyä toimiva ratkaisu niiden tuotteiden osalta, joiden kohdalla on osoitettavissa, että laadukkaan ja tuotantotavoiltaan kuluttajien odotuksia vastaavan tuotteen tuottamien vaatii huomattavaa työmäärää ja huolellisuutta.

4.5 Kansalliset tuet

EU ei maksa kananmunantuotannolle tukea. Suomessa tukea maksetaan kansallisista varoista liittymissopimuksen nojalla. Tukea voidaan maksaa Etelä-Suomen kansallisena tukena A- ja B-alueilla liittymissopimuksen artiklaan 141 perustuen ja pohjoisilla C-alueilla artiklaan 142 perustuvana pohjoisena tukena. Etelä-Suomen kansallisen tuen maksuvaltuus on ollut koko EU-jäsenyyden ajan aleneva. Pohjoisen tuen osalta on sovittu pitkäaikaisesta tasosta tukijärjestelmien ja maksuvaltuuksien eroista huolimatta. Periaatteena on ollut se, että keskeisillä tuotantoalueilla (A, B ja C1) tuki on maksettu samantasoisena. Kansallisia tukia koskevista vuotuisista päätöksistä neuvotellaan valtion ja tuottajajärjestöjen välisissä neuvotteluissa ja päätökset hyväksytään valtioneuvostossa.

Nykyinen Etelä-Suomen kansallista tukea koskeva komission päätös on voimassa vuoden 2003 loppuun asti. Tuen jatkumista koskeva valmistelutyö on kuitenkin aloitettu vuoden 2001 syksyllä ja tavoitteena on, että uusi tukiohjelma on voimassa vuoden 2004 alusta alkaen. Suomi tavoittelee neuvotteluissa pitkäaikaista ja maksuvaltuudeltaan vakaata tukiohjelmaa.

Pohjoinen tuki on luonteeltaan tuotantoa säilyttävää, tuen avulla ei saa lisätä tuotantoa eikä tuen määrä saa ylittää liittymistä edeltänyttä kokonaistukitasoa. Pohjoisen tuen osalta on asetettu enimmäismäärä tukikelpoisille yksiköille ja tukeen käytettävälle kokonaisrahamäärälle.

Tuki myönnetään tuen hakijan tai hänen perheenjäsenensä hallinnassa olleiden kanojen lukumäärän perusteella. Kanalla tarkoitetaan vähintään 16 viikon ikäistä kanaa, jonka munantuotanto käytetään

kulutukseen tai poikasten tuotantoon. Kukoista ei makseta tukia. Yksi muniva kana on 0,013 eläinyksikköä eli yhteen eläinyksikköön menee 76,9 kanaa.

Kansallinen tuki kanoille vuonna 2003:

Tukialue	Tuki €/eläinyksikkö	Lisätuki €/eläinyksikkö
A,B	275	
A,B, ulkosaaristo ja Manner-Ahvenanmaa	275	39
C1	344	
C2	348	
C2, pohjoinen ja saaristo	455	
C3, C4	539	
Pohjoisen tuen tukiyksikkökerroin	0,8	

Kananmunatuotannon keskittymistä suuriin yksiköihin on rajoitettu siten, että tukea voidaan myöntää enintään 260 eläinyksiköstä (20 000 kanasta) hakijaa kohden tukialueilla A, B, C1, C2, C2 pohjoinen ja saaristo. C3- ja C4 –alueilla kaikkea kotieläintuotantoa koskevat rajat ovat 200 ja 100 eläinyksikköä hakijaa kohden. Kanojen määrän perusteella tukea voidaan maksaa yhteensä enintään 12,3 miljoonaa euroa. Jos hyväksyttävien hakemusten perusteella laskettava tuen määrä ylittää asetetun enimmäismäärän, tukea alennetaan.

Pohjoiseen tukeen liittyvien rajoitteiden vuoksi tukea ei voida maksaa suuremmalle tuotannolle kuin pohjoisen tuen alueella oli ennen jäsenyyttä. Vuosina 1995-2001 voimassa olleen pohjoisen tuen päätöksen perusteella seurattiin tuotantomääriä (tonneina). Euroopan yhteisöjen komissio antoi 24.5.2002 uuden pohjoista tukea koskevan päätöksen (2002/404/EY). Uudessa päätöksessä tuotantomäärää koskeva rajoitetta ei enää ole. Sen sijaan tuen maksun perustana olevien tukiyksiköiden (eläinyksiköt, hehtaarit) määrä on rajoitettu. Rajoitteeseen saakka on mahdollista maksaa pohjoisen tuen päätöksen sallima enimmäisyksikkötuki. Rajoitteen ylittävälle tukiyksikkömäärälle tukea ei voida maksaa. Tukiyksiköitä tarkastellaan päätöksen mukaisissa ryhmissä, jotka kotieläintukien osalta ovat 1) nautaeläimet, 2) siat ja siipikarja, 3) uuhet ja kutut 4) hevoset.

Vuoden 2003 kansallisen tuen jakohdotuksen laadinnan yhteydessä arvioitiin, että siat ja siipikarja -ryhmän yhteenlaskettu eläinyksikkömäärä ylittää rajoitteen. Tämän vuoksi tukea ei voida maksaa koko tuotannolle vaan tuki maksetaan yksikkömäärälle, joka saadaan kertomalla tukiyksikkökertoimella (0,80) tukeen oikeutettu tukiyksikkömäärä (= haettu ja valvonnan jälkeen hyväksytty määrä). Vastaavasti pienemmälle yksikkömäärälle maksetaan korkeampi tuki kuin vanhaa pohjoisen tuen päätöstä sovellettaessa olisi tehty.

4.6 Investointituet

Kananmunantuotantoon myönnetään investointitukia:

- 1) häkkikanaloiden muuttamiseen lattiakanaloiksi ja uusien lattiakanaloiden rakentamiseen sekä
- 2) eläinten hyvinvointia ja hygieniaa koskeviin investointeihin.

Ensimmäisessä kohdassa mainittuihin investointeihin on aiemmin saanut myöntää tukea vain, jos tilan kananmunien tuotantokapasiteetti ei ole lisääntynyt tuettavan investoinnin vuoksi. Vuoteen

2012 varautumisen vuoksi on huhtikuusta 2003 lähtien tukea kuitenkin saanut myöntää myös tuotantoa lisääviin lattiakanalainvestointeihin.

Toisessa kohdassa tarkoitettuihin eläinten hyvinvointia ja hygieniaa koskeviin investointeihin voidaan antaa kanatalouden osalta tukea silloin, kun perinteiset häkit korvataan virikehäkeillä. Virikehäkkien on täytettävä eläinsuojelulaissa ja eläinsuojeluasetuksessa sekä eläinsuojelulain nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä asetetut edellytykset. Virikehäkkejä koskevia tukihakemuksia ei ole tähän mennessä tullut.

Maatilalla toteutettaviin investointeihin voidaan myöntää tukea vain siltä osin, kun hyväksyttävät kokonaiskustannukset eivät ylitä 840 000 euron määrää. Tietyissä poikkeustapauksissa, esimerkiksi kolmen osakkaan maaseutuyrityksen investoinnissa, tukikelpoisten kustannusten enimmäismäärä voidaan korottaa kaksinkertaiseksi. Avustuksena myönnetyn tuen pitää olla vähintään 840 euroa. Avustusta ei myönnetä yli 150 000 euroa usean viljelijän yhteisinvestointiinkaan, joten käytännössä tukikelpoisten kustannusten kaksinkertaistamismahdollisuus tuntuu vain lainan määrässä. Jos investoinnin hyväksyttävä kokonaiskustannus on alle 5000 euroa, lainamuotoisen tuen osuutta ei voida myöntää.

Lattiakanalainvestoinneissa lainamuoto on korkotukilaina. Sen enimmäismäärä on 70 prosenttia hyväksyttävästä kustannuksesta. Korkotukilainan pääoma tulee luottolaitoksen varoista. Koron alentamiseksi maksetaan tukea valtion talousarvion momentin 30.14.49 määrärahasta. Eläinten hyvinvointia ja hygieniaa koskeviin investointeihin voidaan myöntää enintään 20 prosenttia avustusta.

Nuori viljelijä voi saada avustusta lattiakanalainvestointeihin enintään 20 ja muu viljelijä enintään 15 prosenttia hyväksyttävästä kustannuksesta. Avustus ja lainaan liittyvä tuki voi nuoren viljelijän osalta olla enintään 40 ja muun viljelijän osalta enintään 35 prosenttia. Nuoreksi viljelijäksi katsotaan alle 40-vuotias viljelijä, jonka tilanpidon aloittamisesta ei ole kulunut viittä vuotta.

Taulukko 8. Lattiakanalainvestointeja koskevien hakemusten lukumäärä ja niihin myönnetyt rahoitustuet vuosina 2001 ja 2002

	2001	2002
Hakemusten lukumäärä, kpl	4	7
Investointikustannukset, yhteensä	350 063	743 844
Pienin investointikustannus	40 146	85 087
Suurin investointikustannus	117 192	173 489
Myönnetyt rahoitustuet:		
Avustusten lukumäärä, kpl	4	7
Avustukset yhteensä, euroa	52 378	120 779
Korkotukilaina lukumäärä, kpl	3	6
Korkotukilainat yhteensä, euroa	204 643	500 138

Yllä olevassa taulukossa on esitetty uuden lattiakanalan rakentamiseen tai vanhan kanalan muuttamiseen lattiakanalaksi koskevien hakemusten lukumäärä, joista on tehty myönteinen päätös vuosina 2001 tai 2002. Vuoden 2001 neljästä myönnetystä kanalinvestointituksesta, kahdessa häkkikanala oli tarkoitus muuttaa lattiakanalaksi, yhdessä häkkikanala luomulattiakanalaksi ja yhdessä investoinnissa oli tarkoitus rakentaa uusi lattiakanala. Vuonna 2002 myönnettyistä investoinneista viidessä häkkikanala oli tarkoitus muuttaa lattiakanalaksi, yhdessä häkkikanala luomulattiakanalaksi, ja yhdessä investoinnissa oli tarkoitus rakentaa uusi lattiakanala.

Eläinten hyvinvointia tai hygieniaa koskeviin investointeihin eli perinteisten häkkien muuttamiseen virikehäkeiksi ei ole haettu rahoitustukia ollenkaan vuosina 2001 ja 2002.

4.6 Investointitarveskenaario

Skenaarion tekeminen on aloitettu työryhmän asettamasta tavoitteesta kananmunantuotannosta vuonna 2012, josta otettiin laskelman lähtöarvoksi **51 ja 56 miljoonaa kiloa**. Tämän tuotannon voidaan ajatella vastaavan noin 95 - 105 prosentin omavaraisuutta kaikkien kanamunien osalta.

Kanojen vuosituotokseksi arvioidaan tuottajien oman näkemyksen mukaan **18,5 kg munia/vuosi** (Gallup Elintarviketieto 2003).

Noin 2,8 miljoonaa kanaa tarvitaan 18,5 kilon vuosituotoksella 51 miljoonan kilon tuotantoon. Vastaavasti 56 miljoonan kilon tuotantoon 18,5 kilon vuosituotoksella tarvitaan noin 3,0 miljoonaa kanaa.

Nykyisistä kanatiloista voivat nykyisillä kanalarakennuksilla jatkaa vuonna 2012 noin 96 kanatilaa. Näistä arvioidaan tuotannon lopettaviksi ne tuottajat, jotka täyttävät 57 vuotta ennen vuoden 2012 alkua (ikä keskimäärin luopumistukea myönnettyille viljelijöille vv. 1998-2001) ja joilla on alle 2240 kanaa. Tätä suuremmilla yksiköillä voidaan ajatella tehtävän sukupolvenvaihdos. Näin nykyistä tuotantoa jatkavia tuottajia saadaan noin 77 tuottajaa, joilla on nyt ja oletetaan vuonna 2012 olevan keskimäärin noin 5770 kanaa. Näiden tuottajien munantuotanto on noin 8 miljoonaa kiloa.

Suurempi osa tuottajista joutuu investoimaan kanalan laitteisiin tai rakennuksiin. Kanalinvestoinneista reilu neljännes vanhojen rakennusten peruskorjauksia ja loput vanhojen rakennusten peruskorjauksia laajennuksilla tai uusia rakennuksia. Peruskorjaukset tehtäisiin pienempiin kanaloihin ja uudet rakennukset olisivat selvästi suurempia.

Kananmunia tuottavia tiloja työryhmän jäsenet arvioivat vuonna 2012 olevan noin 300 kappaletta.

SKENAARIOVAIHTOEHTO 1 - kokonaistuotanto 51 milj. kg.

Jos ajatellaan, että kokonaistuotanto tulisi vuonna 2012 olemaan yhteensä 51 miljoonaa kiloa, tulisi **223 tilalla** tehdä kanalinvestointi, joko virikehäkkeihin, kerrosritiläkanalaan tai lattiakanalaan. Näin **300 tuottajalla** tulisi olla yhteensä noin 2,8 miljoonaa kanaa.

SKENAARIOVAIHTOEHTO 2 - kokonaistuotanto 56 milj. kg.

Jos ajatellaan, että kokonaistuotanto tulisi vuonna 2012 olemaan yhteensä 56 miljoonaa kiloa, tulisi **252 tilalla** tehdä kanalinvestointi, joko virikehäkkeihin, kerrosritiläkanalaan tai lattiakanalaan. Näin **329 tuottajalla** tulisi olla yhteensä noin 3,0 miljoonaa kanaa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Toimintaympäristön analyysi

Suomalaisen kananmunatuotannon toimintaympäristö on kokenut monia muutoksia viime vuosien aikana. Oheisessa taulukossa on hahmoteltu nelikenttäanalyysin avulla kananmunantuotannon vahvuuksia tuotannossa ja lopputuotteissa, heikkouksia tuotantorakenteessa ja markkinoissa, mahdollisuuksia tuotannossa, tuotekehityksessä ja menekinedistämässä sekä uhkia markkinahäiriöiden, eläinterveyden ja tukipolitiikan osalta.

Kananmunantuotannon nelikenttäanalyysi

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none">• Eläinten hyvä terveys• Kansallinen salmonellavalvontaohjelma• Hyvät tuotantotulokset• Keskimäärin pieni kanamäärä suhteessa peltoalaan • Kotimaisen tuotteen arvostus• Turvallisuus, ei salmonellaa• Jäljitettävyys• Perheviljelmäimago	<ul style="list-style-type: none">• Kansainvälisesti kehittymätön tuotantorakenne• Kilpailijamaita korkeammista investointi- ja tuotantokustannuksista johtuva tukiriippuvuus• Epävarmuus kansallisen tuen jatkosta• Kansallisen tutkimuksen ja koulutuksen rajalliset resurssit • Markkinoiden tasapainon ylläpitäminen vaikeaa• Vientisektorilla ala on pieni• Tuotteiden erilaistaminen vaikeaa
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none">• Yhtenäinen menekinedistäminen• Nopeasti reagoiva tuotekehitys ja tuotteiden erilaistaminen• Ravintokoostumukseltaan ja tuotantotaltaan erilaistetut kananmunat• Kananmunien ainesosien biotekninen hyödyntäminen• Laatu järjestelmien hyödyntäminen markkinoinnissa• Maantieteellisen edun hyödyntäminen lähialue-markkinoilla • Kyky hyödyntää nopeasti alan tutkimustulokset sekä tuotantopanosten ja tekniikoiden kehittyminen• Viljan hinnan aleneminen	<ul style="list-style-type: none">• Ylitarjonta• Kasvava kananmunavalmisteiden tuonti • Eläinterveystilanteen heikkeneminen • Kansallisen tuen epävarmuus• 141-neuvottelutilanne• Rehukustannusten nousu• Kansallisen ympäristö- ja eläinsuojelulainsäädännön tiukkeneminen• Energiakustannusten nousu

5.2 Reunaehto – uusiin tuotantomuotoihin siirtyminen

Vuonna 1998 Euroopan yhteisössä hyväksyttiin tuotantoeläinten suojelua koskeva neuvoston direktiivi (98/58/EY), jossa määrätään periaatteet eläinten fysiologisia ja ekologisia tarpeita vastaavasta kasvatustilasta, ruokinnasta ja asianmukaisesta eläinten hoidosta. Munivien kanojen suojelun vähimmäisvaatimuksista annettiin neuvoston direktiivi 1999/74/EY. Lainsäädännön tavoitteena on parantaa munivien kanojen hyvinvointia ja terveyttä.

Direktiivin toimeenpanemiseksi annetulla valtioneuvoston asetuksella N:o 425/2000 kielletään munivien kanojen pitäminen varustelemattomissa häkeissä vuoden 2012 alusta alkaen. Direktiivin perusteella on myös kiristetty kanojen käytössä olevaa pinta-alaa koskevia vaatimuksia ja kielletty uusien häkkien käyttöönotto vuoden 2003 alusta alkaen.

Siirtymäkauden aikana häkkikanaloiden on hankittava varustellut häkit eli virikehäkit, joissa on pesä, orret ja kuopsutustila tai siirryttävä muuhun hyväksyttävään tuotantotapaan, jotta markkinat voisivat toimia normaalisti vuonna 2012. Suomessa valtaosa kanoista on tällä hetkellä perinteisissä häkeissä. EU:n lainsäädäntö siis merkitsee investointitarpeita useimmille suomalaisista kananmunantuottajista.

Kananmunasektorille Suomen liittyminen Euroopan Unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan oli erityisen raskasta. Tuottajahinnat alenivat jopa 70 prosenttia ja aiemmin kansallisella tuella viety ylituotanto aiheutti suuria sopeutumiso ongelmia uusilla markkinoilla. Tuotannon sopeuttamiseksi tuottajat ovat yhteistyössä hallinnon kanssa pyrkineet löytämään ratkaisuja, mutta pääosin rakennemuutokseen ja tuotannon vähenemiseen ovat vaikuttaneet taloudelliset realiteetit.

Kananmunantuotannon läpikäymän saneerauksen ja sopeuttamisjakson jälkeen on välttämätöntä edetä uudistuksissa maltillisesti ja antaa tuottajille aikaa vapaaehtoisesti sopeutua uusiin vaatimuksiin. Toiminnan vakauttamiseksi ei ole syytä hallinnollisesti lisätä kananmunantuotannon kuluja.

EU:n direktiivi 1999/74/EY munivien kanojen suojelun vähimmäisvaatimuksista tulee toimeenpanna 01.01.2012 kuten on säädetty Valtioneuvoston asetuksessa 425/2000. Alan toiminnan vakaudelle ja tuotannon uudistamiselle on tärkeää, että toimeenpanon päivämäärästä on varmuus olemassa. Työryhmä haluaa korostaa myös sitä, että tämä päivämäärä on toimeenpanoon kannustavien toimien takaraja.

5.3 Tavoitteet

5.3.1 Markkinat

Kananmunien kulutuksen kokonaismäärässä ei ole nähtävissä merkittäviä muutoksia seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. Suomen oloissa kananmuna on peruselintarvike, jonka kysynnän jousto on varsin jäykkä hintojen tai tulojen muutoksille. Kuluttajahintojen voimakas lasku 1990-luvun puolivälissä lisäsi kysyntää hetkellisesti, mutta kulutus palasi varsin nopeasti entiselle tasolle noin 10 kiloon kuluttajaa kohti. Koetut talouden vaihtelut eivät myöskään ole vaikuttaneet oleellisesti munien kulutukseen.

Kulutuksen rakenne todennäköisesti muuttuu siten, että entistä suurempi osa munista kulutetaan erilaisissa jalosteissa ja munavalmisteissa. Kuluttajat ostavat arkiruokansa entistä valmiimpina tuotteina, ruoan valmistus kotona vähenee ja ruokailu kodin ulkopuolella lisääntyy. Tämä johtaa munamassan ja erilaisten munavalmisteiden käytön lisääntymiseen.

Kananmunien tuotantotavoitteena tulee olla omavaraisuus, joka turvaa ensisijaisesti kotimaisten kuorimunien riittävyyden kausivaihtelu huomioon ottaen.

Esitetty omavaraisuus vastaa työryhmän arvion mukaan 51 – 56 miljoonan kilon tuotantoa ja noin 3 miljoonaa munivaa kanaa. Tämä määrä edellyttää muutaman miljoonan kilon vientiä vuodenaikoina, jolloin kysyntä on vähäisempää. Osa tuotannosta menee munien koon ja laadun perusteella massan raaka-aineeksi, mutta jonkin verran munavalmisteita tai munaraaka-ainetta myös tuodaan.

Kananmunien tuotantoa on suhteellisen helppoa ja nopeaa lisätä markkinoiden ollessa suotuisat, joten ylireagoitien välttämiseksi markkinoiden hallintaa olisi kehitettävä. Useissa maissa yksimahaisten eläinten tuotanto on integroitunut tai perustuu tuottajan, tuotteita jalostavan elintarviketeollisuuden ja panoksia tuottavan teollisuuden välisiin sopimuksiin.

Sopimustuotannolla suunnitelmallisen tuotannon ja markkinoinnin edut saadaan koko ketjun hyödyksi. Samoin vastuu markkinoinnista jakautuu tasaisemmin, vaikka lopullinen riski onkin tuottajalla.

Työryhmän käsityksen mukaan kananmunantuotannon pitäisi perustua koko tuotantoketjun väliseen kiinteään sopimustuotantoon.

5.3.2 Tuotantorakenne

Rakennekehitys jatkuu todennäköisesti nopeana seuraavan kymmenen vuoden aikana. Lähes 90 prosenttia tuotantokapasiteetista joudutaan rakentamaan kokonaan uudestaan tai uusimaan merkittävältä osin. Jos munantuotanto on investoivilla tiloilla pääelinkeino, tuottajat päätynevät investoimaan huomattavasti nykyistä suurempiin yksiköihin. Joillakin tiloilla munantuotanto sivuelinkeinona tulee myös jatkumaan.

Vapaan kanan munien kysynnän ennustetaan kasvavan. Tämä johtaa siihen, että niiden osuus tuotannon kokonaismäärästä nousee nykyisestä noin kolminkertaiseksi, joten lattiakanaloihin tarvitaan huomattavia uusinvestointeja. Rakennettavien lattiakanaloiden keskikoko todennäköisesti nousee yli 6 000 kanaan.

Nykyiset häkkikanalat eivät voi jatkaa tuotantoaan vuoden 2011 jälkeen, joten tämä kapasiteetti on uusittava kokonaan. Rakennusten koko ja kunto rajoittavat yksiköiden kokoa silloin kun asennetaan uudet virikehäkit vanhojen tilalle, mutta toisaalta härkejä voidaan sijoittaa useampaan kerrokseen kuin aiemmin ja vanhojen rakennusten laajentaminenkin on mahdollista, joten tuotantoyksiköidenkin koko todennäköisesti kasvaa.

Tuotanto monissa pienimmissä perinteisissä häkkikanaloissa lopetetaan kokonaan ennen vuotta 2012, joten virikehäkkikanalatkin vaativat rakennusinvestointeja. Uusien virikehäkkikanaloiden

koko tulee olemaan merkittävästi nykyistä keskikokoa suurempi ja niiden keskikoko nousee nopeasti yli 10 000 kanan.

Jos rakenne kehittyy ennusteen mukaan, on Suomessa vuonna 2012 noin 300 kanatilaa. Vapaan kanan munien tuotannossa on noin miljoona kanaa ja 150 tuottajaa. Virikehäkeissä kanoja on kaksi miljoonaa ja tuottajia 150. Tuotantotavasta ja kokonaan uudelleen rakennetusta kapasiteetista johtuen virikehäkkikanaloiden yksikkökoko on noin kaksinkertainen lattiakanaloihin verrattuna.

Vakaan markkinatilanteen varmistamiseksi koko siirtymäkauden ajan, on investointien virikehäkkeihin ja lattiakanaloihin käynnistytävä jo nyt ja jatkuttava tasaisesti niin, että vuoden 2011 lopussa koko tavoiteltu tuotanto on hyväksytyissä kanaloissa.

Jos investoinnit eivät käynnisty ajoissa, investointitahti muodostuu käytännössä kohtuuttomaksi siirtymäkauden lopussa, sillä laitevalmistajat, tuotanto ja markkinat eivät ehdi sopeutua muutokseen.

Pahimmassa tapauksessa vuoden 2012 alussa munia ei ole riittävästi ja suomalainen tuotanto menettää markkinansa. Vaikka tuotanto saataisiin myöhemmin käynnistettyä, on markkinoiden uudelleen rakentaminen työlästä ja mahdollisesti menetetty hyvä eläintautistatus korvaamaton.

Tavoitteena tulee olla kannattava ja kilpailukykyinen perheviljelmiin perustuva tuotantorakenne, mikä mahdollistaa kestäväällä tavalla tuotettujen kananmunien monipuolisen tarjonnan.

5.3.3 Kananmunantuotannon laatu

Maatalouden strategiaprojekti nosti laadun tärkeäksi tuotantopolitiikan tavoitteeksi määrän ja hinnan rinnalle. Suomalaisen maataloustuotannon kilpailukykyyn kannalta laatu on keskeinen tekijä, sillä luonnonolosuhteiden ja poliittisten valintojen takia kilpailukykyämme on muilta osin muuta Eurooppaa heikompi. Kansallisen elintarviketalouden laatustrategian tavoitteena on vahvistaa suomalaisen elintarviketuotannon kilpailuetuja sekä parantaa alan toimijoiden kilpailukykyä. Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että viljelijöillä on mahdollisuus osallistua laatujärjestelmäkoulutukseen. Laatujärjestelmiin kytkeytyminen voi tapahtua luontevimmin tuottajien markkinointiorganisaation tai ostajayrityksen laatujärjestelmien kautta.

Laatu voidaan käsittää munantuotannossa monelle tavalla, sillä tarkoitetaan makua, puhtautta, terveellisyttä, turvallisuutta, eettisyyttä ja usein myös esteettisyyttä. Kanan ja munan värillä on väliä. Laatu on laatustrategian mukaan myös tuotannon eli koko prosessin laatua ei yksinomaan lopputuotteen laatua.

Laadun ja kuluttajälähtöisyyden sisällyttäminen suomalaiseen kananmunantuotantoketjuun on tärkeää. Osa munan laatutekijöistä, kuten tuoreus ja turvallisuus, on ainakin vähimmäisrajaan hoidettu lainsäädännöllä. Useimmat laatutekijöistä ovat kuitenkin kuluttajan tarpeista lähtöisin ja tuottajan valinnoista riippuvaisia.

Kysyntä on sirpaleista eri tuotantokriteereiden suhteen. Kuluttajat haluavat kananmunalta hyvin erilaisia asioita; leivontaominaisuuksia, tuotantotapaa, väriä, terveellisyttä. Kaikista näistä ominaisuuksista yksin ja yhdistelminä ketjun pitäisi pystyä tarjoamaan kuluttajalle monipuolinen valikoima erilaisia munia.

Kanojen terveyteen on Suomessa kiinnitetty kaikissa toiminnoissa paljon huomiota ja vakavilta eläintaudeilta on vältytty. Salmonella, joka on uhka myös ihmisille ja yleinen eurooppalaisissa kanaloissa, on onnistuttu pitämään pois Suomesta lähes täydellisesti.

Kananmunien turvallinen laatu, jäljitettävyyys, koko tuotantoketjun toiminnan laatu sekä hyvän eläintautitilanteen säilyminen tulee jatkossakin korostua ja olla perusta suomalaisen tuotannon kilpailukyvyille.

Salmonellavapaudesta on huolehdittava, koska se on suomalaisen kananmunatuotannon kilpailukyvyn perusta.

5.4 Toimenpide-ehdotukset

5.4.1 Tuotantotuki

Suomen ja Euroopan Unionin välisen liittymissopimuksen perusteella Suomessa voidaan pohjoisten olosuhteiden perusteella maksaa maataloudelle kansallista tukea. Tuki on ollut välttämätöntä uuteen maatalouspoliittiseen järjestelmään sopeutumiseksi.

Voimakkaasta rakennekehityksestä ja muista tehostamistoimista huolimatta luonnonhaitta on olemassa ja maataloustuotanto Suomessa tarvitsee erityisjärjestelyjä kannattavuuden turvaamiseksi. Kansallista tukea maksetaan Etelä-Suomessa A- ja B-alueilla liittymissopimuksen artiklaan 141 perustuen ja pohjoisilla C-alueilla artiklaan 142 perustuvana pohjoisena tukena.

Tuotanto perinteisissä häkeissä on kustannuksiltaan edullisinta. Tästä syystä on todennäköistä, että tavanomaisen uudistumisen puitteissa kananmunien tuotanto ei kehity riittävän nopeasti vuonna 2012 voimaantulevia eläinsuojelusäädöksiä vastaavaksi. Yksi mahdollisuus kannustaa tuottajia muuttamaan tuotantotapaa on erilaistaa kansallinen tuki tuotantotavan mukaan. Tuen eriyttämisen merkitys korostuu siitä syystä, että perinteisissä ja virikehäkeissä tapahtuvaa tuotantoa ei tarvitse merkinnöillä erottaa toisistaan. Kustannuksia vastaavan hinnan saamiseen markkinahinnan kautta ei siten ole välttämättä keinoja.

Maksamalla lisätukea lattia- ja virikehäkkikanaloille saataisiin aikaan varsin tuntuva kannustin. Alkuvaiheessa lisätuen kokonaistarve ei olisi kovin suuri, koska valtaosa tuotannosta on perinteisissä häkeissä. Tällä hetkellä ongelmana on maksuvaltuuden ja budjetin riittävyys, sillä tuki maksetaan A- ja B-alueilla nykyisin täysimääräisenä. Tukitason korotus edellyttää neuvotteluja komission kanssa.

Työryhmä ehdottaa, että EY:n direktiivin 1999/74/EY mukaisille tuotantotavoille maksetaan jatkossa kansallista lisätukea.

Työryhmä ehdottaa, että jatkossakin tuen maksamisessa pitää soveltaa nykyisiä eläinyksikkörajoja. Ylärajoja tulee voida myöhemmin tarpeen vaatiessa tarkistaa. Muutoin tuen erilaistamista tilakoon mukaan työryhmä ei katso tarpeelliseksi.

Komission esitys maatalouspolitiikan uudistuksesta sisältää mahdollisuuden tukea eläinten hyvinvointia edistävää tuotantoa neuvoston maaseudun kehittämisasetuksen nojalla. Tällainen tukimuoto olisi hyvin perusteltu kanamunantuotantoa koskevien muiden lainsäädännön tavoitteiden kannalta.

Työryhmä ehdottaa, että mikäli neuvoston maaseudun kehittämisasetuksen nojalla eläinten hyvinvoinnin edistämisen tukijärjestelmä hyväksytään uudistuksessa, se otetaan munivien kanojen osalta käyttöön mahdollisimman pian.

5.4.2 Investointituki

Sen jälkeen, kun Ruotsi kielsi perinteisten häkkien käytön, on käytettyjen häkkien tuonti Ruotsista Suomeen ollut varsin vilkasta. Vanhoja häkkeitä saa erittäin edullisesti, koska Ruotsissa niistä on tullut kustannuksia aiheuttavaa jätettä. Koko sektorin tulevaisuuden ja hallitun virikehäkkeihin siirtymisen kannalta häkkien tuonti on kuitenkin ongelmallista. Kun markkinoilla on edelleen lievää ylitarjontaa munista ja investointikustannus virikehäkkeihin on lähes kymmenkertainen tuontihäkkeihin verrattuna, ei virikehäkki voi olla kilpailukykyinen. Markkinoilla perinteisessä ja virikehäkissä tuotetut munat on kuitenkin markkinointi-säädösten mukaan merkittävä samalla tuotantotapamerkinnällä ja näin ollen ne ovat samanhintaisia. Kun virikehäkkituotanto ei ole kilpailukykyistä ja tarvittavat korvausinvestoinnit tehdään perinteisillä häkeillä, ei siirtymistä vuonna 2012 edellytettyihin häkkeihin tapahdu ja ajaututaan todellisiin ongelmiin siirtymäkauden päättyessä.

Suomessa on tällä hetkellä vuonna 2012 hyväksyttävissä tuotantomuodoissa 0,4 miljoonaa kanaa ja perinteisissä häkeissä 2,8 miljoonaa kanaa. Nykyisen tuotantomäärän ylläpitämiseksi on alan investoitava kaikkiaan lähes 2,8 miljoonaa kanapaikkaan vuoden 2012 alkuun mennessä. EU:n komissio antaa vuoden 2005 alussa neuvostolle eläinlääkintäalan tiedekomitean lausunnon perusteella laaditun kertomuksen munivien kanojen eri tuotantojärjestelmistä.

Vuosina 1999-2002 on rahoitustukea myönnetty lattiakanalan rakentamiseen tai vanhan kanalan muuttamiseen lattiakanalaksi yhteensä 13 rakennushankkeeseen. Mikäli investointien määrä jatkuu tämän suuruisena, on vuoden 2011 alussa sallituissa tuotantomuodoissa ainoastaan arviolta 30 – 40 % tuotannosta. Tämä tuotantomäärä ei vastaa markkinoiden tarvetta. Vuosien 2011-2012 aikana saattaisi siten olla edessä jopa kahden miljoonan kanapaikan ja kustannuksiltaan on noin 60-70 miljoonan euron investoinnit.

Työryhmä ehdottaa, että munivien kanojen suojelun minimivaatimuksista annetun lainsäädännön mukaisten tuotantoyksiköiden rakentamiseen myönnettävän investointituen ehtoja muutetaan vuoden 2004 alusta siten, että laajennukset ja uusinvestoinnit lattiakanaloiden lisäksi myös virikehäkkeihin ovat mahdollisia.

Työryhmä katsoo, että sallittuihin tuotantomuotoihin siirtyvän tuotannon investointeihin tulee kannustaa hyvissä ajoin ennen vuosia 2011-2012. Investointien painottumista viimeisille vuosille ennen perinteisissä häkeissä tapahtuvaa tuotantoa koskevaa kieltoa tulee mahdollisuuksien mukaan vähentää.

Tällä hetkellä investointitukea myönnetään lattiakanalan rakentamiseen tai vanhan kanalan muuttamiseen lattiakanalaksi ja lisäksi perinteisten häkkien korvaamiseen virikehäkeillä. Viime vuosina on ollut mahdollista saada tukea perinteisten häkkien korvaamiseksi virikehäkeillä, mutta avustusta ei ole haettu yhteenkään investointiin. Nykyinen perinteinen häkkituotanto tullaan vuoteen 2012 mennessä korvaamaan virikehäkki-, kerrosritilä- ja lattiatuotannolla kysynnän ja markkinoiden kehittymisen mukaisesti.

Sallittuihin tuotantomuotoihin kohdistuville investoinneille ei ole tarpeen asettaa ylärajaa, mutta investointitukea tulee myöntää korkeintaan 840 000 € suuruiseen yksittäiseen investointiin ilman mahdollisuutta kaksinkertaistaa tuki.

Ennen investointituen myöntämistä on varmistettava, että tuotannolle on riittävät markkinat olemassa ja että investointi on kannattava. Työryhmä ei katso tarpeelliseksi alarajan asettamista kanamäärälle.

Virikehäkki-, kerrosritilä- ja lattiatuotannoilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet saada investointitukea. Perinteisten kanahäkkien korvaamista virikehäkeillä on tuettava hyvissä ajoin ennen vuotta 2012.

Kanojen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta on tärkeää, että lattia- tai kerrosritiläkanaloihin siirrettävät nuorikot on myös kasvatettu näissä tuotantomenetelmissä. Nykyisellään lattiakanaloissa kasvatettuja kananuorikoita riittää vain puolelle lattiakanaloista. Rahoitustukea ei ole myönnetty nuorikoiden kasvatustuotantoinvestointeihin, koska tuotannon sopeutumisen ajatellaan tapahtuvan nuorikkomarkkinoiden kautta.

Työryhmä esittää, että lattia- ja kerrosritiläkanaloihin sopeutuneiden nuorikoiden riittävä tuotanto varmistettaisiin kohdistamalla investointitukea myös näihin tuotantotapoihin soveltuvien nuorikoiden kasvatukseen.

5.4.3 Kanojen terveys ja hyvinvointi

Suomessa esiintyy vähän tarttuvia eläintauteja maantieteellisen sijainnin, harvan asutuksen ja tautien ennaltaehkäisyllä myönteisen asenteen ansiosta. Hyvän eläinten terveystilanteen varmistaminen myös tulevaisuudessa viranomaisten, elinkeinoelämän ja eläinten omistajien välisen työnjaon ja yhteistyön avulla on tärkeää niin terveydellisistä kuin taloudellisistakin syistä.

Suomessa on siipikarjan terveystilanne erittäin hyvä. Salmonella on elintarviketurvallisuuden kannalta yksi tärkeimmistä vastustettavista eläimistä ihmisiin tarttuvista taudeista ja sen esiintyvyys rehuissa, eläimissä ja eläimistä saatavissa elintarvikkeissa on Suomessa huomattavan vähäistä. EY:n komission hyväksymä kansallinen salmonellavalvontaohjelmamme perustuu ensisijaisesti tuotantotilojen valvontaan ja salmonellatartunnan ennaltaehkäisyyn.

Kansallisen salmonellavalvontaohjelman jatkuminen Suomessa on edelleen varmistettava. Työryhmän mielestä tulee myös selvittää, miten Siipikarjaliiton salmonellapalvelua voitaisiin hyödyntää ja kehittää osana salmonellaohjelman toimivuuden dokumentointia. Lisäksi alaa tulee kannustaa eläintautiriskien hallintaan ja ryhmävakuutusten kehittämiseen.

Elinkeinon tulee sitoutua vapaaehtoiseen tautivastustukseen. Tämä tarkoittaa toimintaa Eläintautien Torjuntayhdistyksen ohjeiden mukaisesti. Kanamunia tuottavien maatilojen tulee myös kuulua säännöllisen eläinten terveydenhuoltojärjestelmän piiriin vuoteen 2006 mennessä. Lisäksi tarttuvien tautien riskit on otettava huomioon suunniteltaessa uusia kanalarakennuksia.

5.4.4 Tuotantopanosten hinnat

Tuotannon kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että suomalaisella kananmunantuottajilla on käytössä hinnaltaan ja laadultaan kilpailukykyiset tuotantopanokset. Koska ala on volyymiltaan pieni se saattaa näkyä joidenkin tuotantopanosten osalta liian vähäisenä kilpailuna, mm. rehu- ja lääkemarkkinoilla.

Työryhmä katsoo, että suomalaiselle kananmunantuotannolle tulee olla mahdollisuudet hinnaltaan ja laadultaan kilpailukykyisiin tuotantopanoksiin ja laitteisiin. Kehitys seuraavan 10 vuoden aikana edellyttää kanamuna-alalta runsaasti investointeja uuteen häkkiteknologiaan. Tämä lisää hintaseurannan tarvetta ja tärkeyttä ja osaltaan varmistaa kilpailun toimimisen.

5.4.5 Tutkimus, koulutus ja neuvonta

Suomessa resurssipula rajoittaa tutkimuksen toteuttamista, erityisesti on pulaa siipikarjaan erikoistuneista asiantuntija-eläinlääkäreistä. Tutkimusta toteuttavat lähinnä Helsingin Yliopisto ja MTT ja tutkimusta on tehty myös jonkin verran yhteistyössä muiden pohjoismaiden tutkimuslaitosten kanssa.

Nykyiset tutkimusmäärärahat tulisi kohdentaa uusien tuotantomuotojen tekniikan ja ruokinnan tutkimukseen kotimaassa, yhteispohjoismaisissa tutkimushankkeissa sekä kansainvälisen kehityksen seurantaan.

Kananmunantuotannon neuvonnasta vastaavat etupäässä Suomen Siipikarjaliitto ja Pro-Agria, joilla on neuvoja varsinkin Lounais-Suomessa.

Neuvonnassa tulisi panostaa tutkimustulosten hyödyntämiseen ja soveltamiseen Suomessa tilatasolla. Asiantuntevaa neuvontaa tulisi olla kattavasti saatavilla.

Riittävän ammattitaitoisen ja koulutetun työvoiman alalle saaminen on ensiarvoisen tärkeää. Siipikarjatuotannon opetukseen tulisi panostaa ainakin maatalouden ja eläinlääkinnän koulutusohjelmissa. Lisäksi on järjestettävä uusia tuotantomuotoja koskevaa koulutusta.

Kustannustehokkuuden paranemista voidaan edesauttaa laatujärjestelmäkoulutuksella, tuotantoneuvonnalla, tuotantorakenteen kehittymisellä ja sopimustuotannolla. Kotimaisen elintarviketuotannon kilpailukyvyn parantamiseksi on koko sektori sitoutunut kansalliseen laatustrategiaan. Gallup Elintarviketiedon vuoden 2001 lopulla tekemän kyselyn mukaan 5 prosentilla kanamunia tuottavista tiloista oli laatujärjestelmä ja lisäksi 24 prosentilla se tullaan laatimaan joko melko tai erittäin todennäköisesti.

Työryhmä katsoo, että kananmunantuotannon tuotantoketju siitoseläinten tuottajista munittajiin, tulee saada järjestelmällisen laatutyön piiriin. Tuotannonalakohtaiset toimintaohjeet tulisi tehdä myös kananmunasektorille ja EU-rahoitusta tulisi järjestää tukemaan laatuja järjestelmäkoulutusta sekä laatuja järjestelmien jatkuvaa auditointia.

Nykyinen kannattavuuskirjanpitojen joukko on kananmunantuotannon osalta liian pieni. Erilaisten tuotantotapojen lisääntyessä kannattavuuden seurantarve kasvaa.

Työryhmä katsoo, että jatkossa kananmunantuotantotilojen osalta tarvitaan nykyistä kattavampaa kannattavuuden seurantaa.

5.4.6 Tiedottaminen

EU:n elintarvikesektorilla viime vuosina erilaiset kriisit ovat olleet yleisiä (dioksiini ym.). Vaikka kriisit eivät ole Suomea koskettaneet, ne aiheuttavat Suomessakin voimakasta julkista keskustelua. Elintarvikkeiden aiheuttamien kriisien tiedottamisesta vastaa Elintarvikevirasto. Ennen tiedottamista EVI neuvottelee tarpeen mukaan MMM:n, EELA:n, Kansanterveyslaitoksen ja kyseisen elinkeinon kanssa.

Työryhmä katsoo, että nykyistä vastuunjako tiedottamisessa ei ole tarpeen muuttaa. Alan tulisi kuitenkin Elintarvikeviraston johdolla yhdessä pohtia tiedottamista eri tilanteissa jo etukäteen, mikä helpottaisi tilanteen hallintaa yllättäen sattuvissa ongelmatilanteissa.

5.4.7 Menekinedistäminen

Kananmunien menekinedistämistä tuetaan valtion varoista. Tähän mennessä varoja on myönnetty kananmuna-alan menekinedistämiseen Finfood-järjestön kautta. Finfoodin saama valtionapu on kokonaisuudessaan vuosittain ollut noin 1,9 – 2,2 miljoonaa €. Finfood-Kananmunatiedotus on käyttänyt valtionapua toimintaansa vuosittain noin 18 000 – 46 000 €.

Maa- ja metsätalousministeriön teettämän markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen valtionavustusta saavien järjestöjen toiminnan arvioinnin mukaan Finfood-Kananmunatiedotus on pyrkinyt edistämään toimialan tuotteiden menettä kohottamalla toimialan ja tuotteen imagoa sekä tuotteiden tunnettuutta ja arvostusta. Tuloksiin on pyritty tiedotuksen, viestinnän, koulutuksen, tuotekehityksen, mainonnan ja myyninedistämistoiminnan avulla. Sidosryhmätutkimuksen mukaan Finfood-Kananmunatiedotus on täyttänyt sille asetetut vaatimukset hyvin. Sitä pidetään asiantuntevana, aikaansaavana, aktiivisena ja innostuneena. Arvioinnin mukaan näyttää siltä, että Kananmunatiedotus on panostanut keskimääräistäkin voimakkaammin yhteistyö- ja sidosryhmäsuhteisiin ja saanut alueella myös aikaan tulosta.

EU:n varoin joidenkin maataloustuotteiden menekinedistämistä tuetaan kolmansiin maihin ja EU:n sisämarkkinoilla. Tällä hetkellä EU:n varoja voidaan käyttää sisämarkkinoilla maitotuotteiden, tma-laatuviinien, maantieteellisellä merkinnällä varustettujen pöytäviinien, tuoreiden hedelmien ja

vihannesten, hedelmä- ja vihannesjalosteiden sekä elävien kasvien ja kukkaviljelytuotteiden menekinedistämiseen. Suomi on tätä asetusta käsiteltäessä esittänyt, että myös kananmunat olisivat tässä tuoteluettelossa mukana.

EU:n lainsäädäntö säätelee mm. kananmunien markkinointia ja merkintöjä varsin tarkasti. Lisäksi viime vuosina on säädetty uusia tuottajan ja tuotantotavan merkitsemistä koskevia vaatimuksia. Kuluttajien informoimiseksi mm. näistä muutoksista olisi perusteltua käyttää EU:n varoja myös kananmunien menekinedistämistoimintaan.

Erilaisten tuotantotapojen takia kananmuna-alalla on jatkossakin tarvetta kertoa julkisuuteen erilaisista tuotantotavoista. Nykyisellään kuluttajia sekoittavat erilaisille tuotantotavoille annetut lukuisat nimet, joita käytetään hyväksi markkinoinnissa.

Elintarvikkeiden jäljitettävyys on eräs ketjun laatutekijä, joka lisää uskottavuutta kuluttajien näkökulmasta ja helpottaa toimintaa ja pienentää vahinkoja kriisitilanteissa. Kuluttajille myytävät kananmunat leimataan vuoden 2004 alusta lähtien koodilla, joka ilmaisee tuotantotavan, tuotantomaan ja tuottajan.

Kananmunien menekinedistämisessä tarvitaan jatkossakin julkista rahoitusta. Lisävaroja tarvitaan uusien tuotantotapojen (paremman eläinten hyvinvoinnin) mukaan tuotettujen kananmunien tunnetuksi tekemiseen ja menekinedistämiseen.

Työryhmä esittää, että EU:n menekinedistämistä koskevaa asetusta uudistettaessa Suomi edelleen esittäisi EU:n varojen käyttöä myös kananmunien menekinedistämistöimiin.

Työryhmä ehdottaa lisäksi, että tuottajat, pakkaamot, kauppa ja hallinto yhdessä tiedottavat merkintäjärjestelmästä ja rakentavat avoimen internetpohjaisen järjestelmän, josta eri osapuolet voivat käydä tarkistamassa munien alkuperän.

LÄHTEET

AGRA EUROPE (London) Ltd. 2002

DAMME, K., 2000. ”Faustzahlen zur Betriebswirtschaft”.

DEFRA (Department of Environment, Food and Rural Affairs, UK), 2002. ”Consultation on a possible ban on the use of enriched cages for laying hens in England”.

De Boer, I.J.M, Schweitzer, D.P.N. & Cornelissen, A.M.G., 2000. An assessment of sustainability for three Dutch egg production systems, EAAP Publication No. 97.

ELSON, H. A., UFWA (Universities Federation for Animal Welfare) 1994. Modified cages for Laying Hens (by Sherwin) ”The economics of modified enriched cages (MEC) compared to other systems of egg production”

Euroopan komissio 2001. Agriculture in the European Union - Statistical and economic information 2001.

Euroopan komissio 1989. Raportti ”Alternative improved housing systems for poultry”.

Euroopan komissio, DG Agri 2002. Agricultural Statistics.

Euroopan komissio, Eurostat 2002. Agricultural Statistics.

Europagroup for Animal Welfare & RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals) 2002. Report: Hardboiled Reality.

Farm Animal Welfare Council (FAWC, UK) 1997, [Comparing the Different Systems](http://www.britegg.co.uk/beissection/beis_eggp_summary.html). http://www.britegg.co.uk/beissection/beis_eggp_summary.html

Finfood 2001. Tietovakka 2001.

FAO 2002. FAOSTAT. Maataloustilastoja.

Gallup Elintarviketieto, 2002. Kananmunantuotannon kehitysnäkymät vuoteen 2008.

Gallup Elintarviketieto, 2001. Kananmunantuotannon kehitysnäkymät vuoteen 2007.

Hirvonen, A. 2000. Maatalouden kokonaislaskelmat 1992-1999. MTTL:n tutkimuksia 244.

Lahin, P. & Peltonen, M. 2001. Tuotannon kannattavuus ja työmenetelmien kehittäminen vaihtoehtokanaloissa. TTS:n monisteita 4/2001.

Lehmusvuori, P. 1999. Siipikarjatilojen talous vuosina 1994-2000. MTTL:n selvityksiä 15/99 80 s.

Lehtonen, H. 2002. Impacts of Mid Term Review of Agenda 2000 on agricultural production, regional location of production, and income until 2015 (DREMFA), Working Document.

Lehtonen O., Pietola K., Niemi J. Maatilojen lukumäärän muutos Suomessa 1995-2000 ja arvio vuoteen 2010. MTT:n selvityksiä 5/2002.

Maa- ja metsätalousministeriö 2001. Luomustrategia 2001.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus 1998. Maatilarekisteri 1998.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus 2002. Maatilatilastollinen vuosikirja 2002.

Maa- ja metsätalousministeriö, Strategia.

Pärkö 2003. Kananmunan tuotantokustannus. Siipikarja –lehti 2/2003.

Suomen Gallup Elintarviketieto Oy. Kananmunien tuotanto, kulutus ja vienti 3.6.2003

Työryhmämuistio MMM 2001:16. Maatalouden strategiaprojekti. Johtoryhmän loppuraportti. Helsinki 2001. 65 s.

Van Horne, P. 2002. Impact on the EU layers welfare directive on the EU egg industry. Paper at the Seminar on Implementin EC welfare improvements for Laying Hens Trade & Economic Implications ”The Future of the Dutch egg processing industry”.

Van Horne, P. 2002. Impact of EU Council Directive 99/74/EC ”welfare of laying hens” on the competitiveness of the EU egg industry. Final report, December 2002.

Walker, A. W. et al, 1998. British Poultry Science 39, 1998 ”An economic analysis of modified, enriched cage egg production system”.

Williams, M., 2002. ”Paper at the Seminar on Implementin EC welfare improvements for Laying Hens Trade & Economic ”Council Directive 1999/74/EC – The Case for Support”.

LIITTEET

Investointiskenaario 1

MUNINTAKANALOIDEN INVESTOINTITARVE VUOSINA 2003 - 2011

TUOTANTO NYT JA VUONNA 2012

	nykytilanne	Vaihtoehto 1 1.1.2012	Vaihtoehto 2 1.1.2012
kanatiloja (= kanaloita), kpl	920	300	329
näistä perinteinen häkkikanala on näin monella tilalla, kpl	811	0	0
tilojen, joilla on perinteisiä häkkikanaloita, osuus kaikista kanatiloista	88 %	0 %	0 %
nykytilanne: lattiakanalat / vuosi 2012: muut kuin perinteiset häkkikanalat, kpl	109	300	329
kanoja keskimäärin, kpl/tila	3515	noin 9210	noin 9180
kanoja, (milj. kanaa)	3,2	2,8	3,0
tuotanto, milj kg (17,7 - 18,5 kg/kana/vuosi)	57,3	51,1	55,9

TUOTANNOSTA LUOPUVAT JA TUOTANTOA JATKAVAT TILAT

jatkavat lattiakanalat: tuottaja v 2002 alle 49 v TAI tilalla yli 2240 kanaa;		
direktiivin mukaiset nykyiset lattiakanalat, jotka jatkavat tuotannossa 2012 (kpl)	77	77
(näiden keskip koko 5770 kanaa/tila)		

INVESTOINTITARVE

direktiivin 1999/74/EY mukaista investointia tarvitsevat kanalat, kpl	223	252
investoitavien kanaloiden keskip koko (koko investoinnin jälkeen), kanaa/tila		
-*vanhan kanalan peruskorjaus virikehäkki-, kerrosritilä- tai lattiakanalaksi, kpl	58	70
-**vanhan kanalan peruskorjaus virikehäkki-, kerrosritilä- tai lattiakanalaksi, kpl	83	91
-***uudet virikehäkki-, kerrosritilä- tai lattiakanalat, kpl	83	91

* ei laajennusta, kanamäärä pienenee jonkin verran; keskimääräinen kustannus: €50,000 (3000 kanalle)

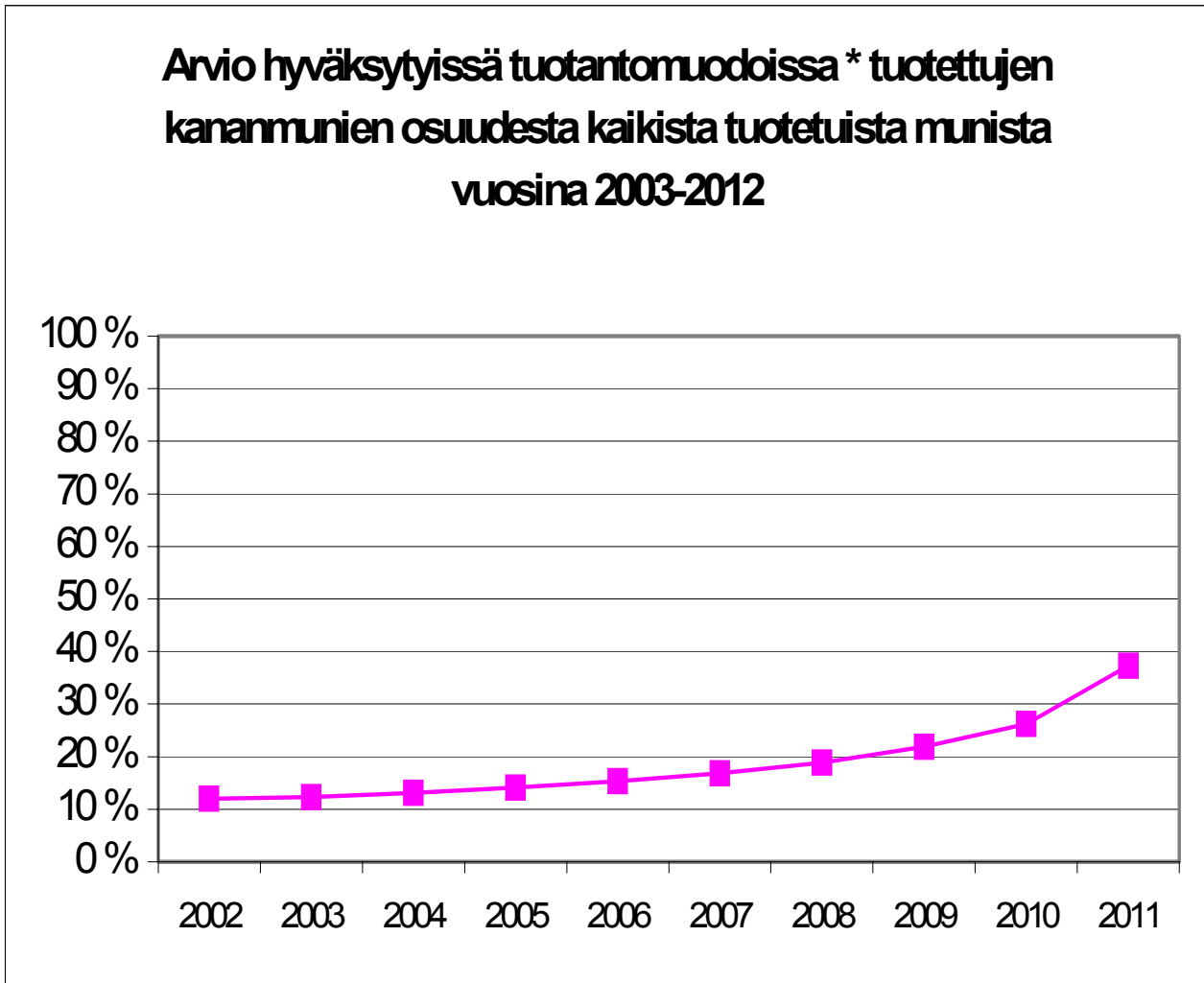
** myös laajennus; keskimääräinen kustannus: €242000 (10000 kanalle)

***keskimääräinen kustannus: €517,600 (16000 kanalle)

INVESTOINTITARVE, miljoonaa euroa **66**

73

Investointiskenaario 2

MMM:n vuonna 2003 julkaisemat työryhmämuistiot
(ISSN: 0781-6723)

- 2003:1 Kasvilajikeasioita käsittelevä työryhmä, ISBN 952-453-094-5
- 2003:2 Elintarvikkeiden innovaatiotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-095-3
- 2003:3 Maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan muistio:
Maatalous- ja elintarviketutkimus vuosina 2002-2006, ISBN 952-453-096-1
- 2003:4 Maatalouden rahoitustyöryhmän 2002 muistio, ISBN 952-453-102-X
- 2003:5 Elintarviketalouden laatutietojärjestelmän (ELATI) hankeselvitys,
ISBN 952-453-103-8
- 2003:6 Suurtulvatyöryhmän loppuraportti, ISBN 952-453-104-6
- 2003:7 Maatalouden ympäristötuen seurantaryhmän väliraportti, ISBN 952-453-111-9
- 2003:8 Öljykasvistrategia, ISBN 952-453-119-4
- 2003:9 Mikrobilääkkeiden käyttösuositukset eläinten tärkeimpiin tulehdus- ja
tartuntatauteihin, ISBN 952-453-120-8
- 2003:10 Ehdotus ympäristöterveydenhuollon laboratorioihin kohdistuvista viranomais-
vaatimuksista, ISBN 952-453-121-6
- 2003:11 Metsätuhotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-122-4
- 2003:12 Kalataloudellisten istutus- ja maksuvelvoitteiden toimeenpanoa ohjeistavan
työryhmän raportti, ISBN 952-453-123-2
- 2003:13 Ehdotus periaatepäätökseksi elintarvikevalvonnan kehittämisestä,
ISBN 952-453-124-0
- 2003:14 Kananmunien tuotantostrategia, ISBN 952-453-125-9